

ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“БУКОВИНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ”
ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЕКОНОМІКИ



ЗБІРНИК
«НАУКОВИЙ ПРОСТІР»



Чернівці
2025

Схвалено та узгоджено на засіданні науково-методичної ради факультету інформаційних технологій та економіки, протокол № 5 від 26 грудня 2025 року

Розглянуто та обговорено на засіданні студентського наукового гуртка, протокол №3 від 25 листопада 2025 року

Редакційна колегія:

д.е.н., професор Тетяна ШТЕРМА	-декан факультету інформаційних технологій та економіки
д.е.н., професор Алла ЧОРНОВОЛ	-завідувач кафедри обліку і фінансів
к.е.н., доцент Інна ЖУК	-проректор з навчально-виховної роботи
Сергій ОСАДЧУК	-викладач кафедри КСіТ

Організаційний комітет:

Віталіна ГАВАЛЕШКО – староста наукового гуртка
Олександр ЯКИМИК – заступник старости наукового гуртка
Валерій СТАРКІН – заступник старости наукового гуртка
Анастасія ПОЛЯНЕК – член наукового гуртка, відповідальна за сферу науки

НАУКОВИЙ ПРОСТІР: Звітні матеріали та дослідження членів наукового гуртка, здобувачів освіти та молодих вчених – Буковинський університет. Факультет інформаційних технологій та економіки. Чернівці. 2025. 75с.

Усі матеріали подані в авторській редакції.
ДЯКУЄМО, ЩО ВИ З НАМИ!
РАЗОМ ДО ПЕРЕМОГИ!

*Відповідальні за формування збірника:
Віталіна ГАВАЛЕШКО
Олександр ЯКИМИК*

©БУКОВИНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
©ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЕКОНОМІКИ
©НАУКОВИЙ ПРОСТІР

Щиро вітаю всю багатогранну родину Буковинського університету
з визначним 30-річним ювілеєм!

Три десятиліття — це шлях від перших кроків до статусу авторитетного освітнього-наукового центру. Сьогодні ми з гордістю зазначаємо: наш факультет — це простір, де класична освіта поєднується з передовими цифровими технологіями та інноваційним науковим шляхом. Ми створили унікальне середовище, де цифрові алгоритми та штучний інтелект стають інструментами для сучасних фінансів, банківської справи та стратегічного управління.

Це крута дата, і ви — її частина! Факультет інформаційних технологій та економіки — це місце, де гартується інтелектуальна еліта. Ми пишаємося тим, що ви не просто навчаєтесь, а разом із викладачами рухаєте вперед науку: досліджуєте штучний інтелект, аналізуєте і моделюєте економічні процеси та шукаєте відповіді на виклики сучасності.






Колегам, як науковим керівникам, я дякую за невтомну працю, методичну майстерність та вірність науці. Ваш професіоналізм дозволяє нам не просто готувати фахівців, а виховувати інтелектуальну еліту, здатну відповідати на найскладніші виклики сучасної економіки та IT-індустрії.

Наші майбутні профі, лідери думок та архітектори майбутнього- студенти, Ви — наша найбільша гордість і натхнення! Саме ваші наукові пошуки, креативні стартапи та прагнення до знань наповнюють стіни університету життям і змістом.

Сьогодні наука— це ваш простір для сміливих експериментів. Ми відкриваємо перед вами двері до сучасних наукових звершень та міжнародних проєктів. Пам'ятайте: ваші сьогоднішні курсові, коди та фінансово-аналітичні моделі — це завтрашні технології, що змінять життя мільйонів!

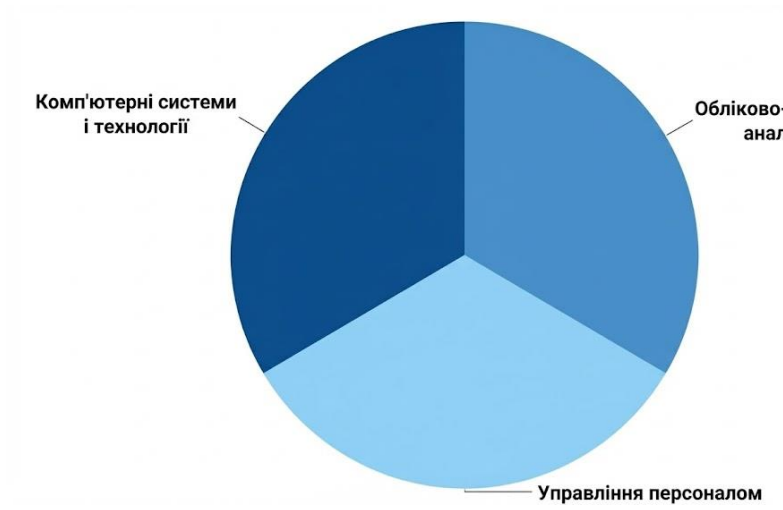
Дякую, що обираєте шлях інновацій та щоденно доводите, що українська молодь — найталановитіша у світі.

Бажаю вам бути сміливими у своїх мріях, не боятися складних завдань і впевнено будувати свою кар'єру, спираючись на фундамент, закладений у стінах університету:

-  Тільки «зелених» тестів та успішних дедлайнів;
-  Постійного апгрейду знань та скілів;
-  Гучних наукових відкриттів та визнання ваших ідей;
-  Креативних думок, що змінять світ;
-  Мирного майбутнього у вільній Україні!

Будьте сміливими, будьте першими, будьте кращими
разом із Буковинським університетом!

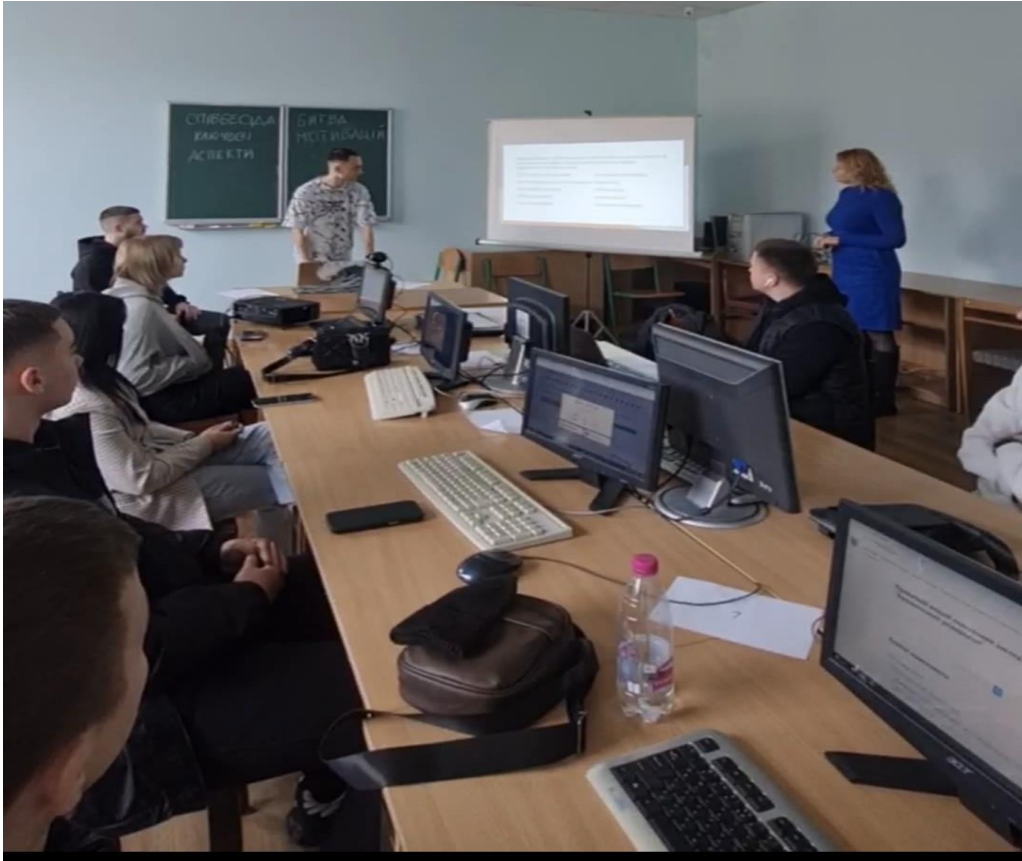
Дослідницькі вектори















Богдан НЕТЯГА
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Еріка ПОЧТАР
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
Науковий керівник: д.е.н., професор Тетяна ШТЕРМА

СИНЕРГІЯ ФІНАНСОВИХ ТА НЕМОНЕТАРНИХ ІНСТРУМЕНТІВ МОТИВАЦІЇ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

З метою підвищення ефективності управління персоналом у ТОВ «СПЛ-ГРУП» пропонується модернізація діючої системи мотивації шляхом гармонізації фінансових стимулів із соціогенними потребами працівників у професійному розвитку та суспільному визнанні.

1. Модернізація структури матеріальної винагороди

Замість консервативної моделі «фіксований оклад + суб'єктивна премія» доцільно впровадити трикомпонентну систему оплати праці, яка забезпечує гнучкість фонду заробітної плати та її залежність від реальних результатів:

- Базова частина (Grade): фіксована ставка, що визначається складністю функціоналу, рівнем кваліфікації та стажем роботи в компанії.
- Стимулююча частина (KPI-бонус): змінна складова, розмір якої детермінований ступенем досягнення індивідуальних цільових показників (обсяг маржинального прибутку, оборотність запасів тощо).
- Колективна частина (Profit Sharing): квартальна виплата, що залежить від загального рівня прибутковості ТОВ «СПЛ-ГРУП», стимулюючи відповідальність кожного за фінансовий успіх бізнесу.

2. Інструментарій нематеріального стимулювання та покращення умов праці

Для дистриб'ютора професійної продукції (сегмент B2B/B2C) нематеріальні чинники є критичними для мінімізації плинності кадрів та формування лояльності:

- Розвиток інтелектуального капіталу (Б'юті-академія): впровадження системи регулярних тренінгів від світових брендів (Wahl, Jaguar). Це не лише підвищує фаховий рівень, а й зміцнює впевненість персоналу у власній ринковій цінності.
- Персоналізація соціального пакету: впровадження концепції «індивідуальних бенефітів», де працівник самостійно формує набір пільг (страхування, спортзал, навчання) у межах встановленого ліміту.
- Корпоративне визнання: публічна легітимізація професійних досягнень (статус «Кращий консультант») з наданням соціальних привілеїв (додатковий відпочинок).
- Ергономізація робочого середовища: згідно з двофакторною теорією Ф. Герцберга, покращення умов праці та якості обладнання мінімізує фактори

невдоволення, створюючи базис для високої продуктивності.

3. Формування синергетичної моделі мотивації

Для максимізації віддачі від трудового потенціалу пропонується інтеграція матеріальних та нематеріальних стимулів у єдину цільову модель:

- Функціональна синергія (Результат – Винагорода – Статус): Трансформація кількісних досягнень (виконання плану) у якісне визнання (статус «Експерта бренду»). Це дозволяє одночасно задовольняти як базові фінансові, так і вищі соціальні потреби особистості.

- Розвиваюча синергія (Компетенції – Дохід): Встановлення прямої залежності між успішним проходженням навчання та підвищенням рівня грейду. Освіта перестає бути формальним процесом і перетворюється на інструмент зростання особистого доходу.

- Соціальна синергія (Командний успіх – Корпоративна культура): Кореляція між фінансовим заохоченням відділу та заходами з тимблдіingu. Такий підхід нівелює внутрішню деструктивну конкуренцію та зміцнює почуття причетності до стратегічних цілей компанії.

Отже, запропонований комплекс заходів забезпечує паритет між економічною доцільністю для власників та соціальною задоволеністю персоналу. Впровадження трикомпонентної моделі оплати праці у поєднанні з синергетичними методами стимулювання дозволяє ТОВ «СПЛ-ГРУП» сформуванню високоефективну корпоративну культуру, орієнтовану на безперервне вдосконалення та довгострокову стійкість на ринку.

Забезпечення синергетичного поєднання методів мотивації дозволяє ТОВ «СПЛ-ГРУП» трансформувати витрати на персонал із категорії операційних видатків у стратегічні інвестиції в інтелектуальний капітал. Такий інтегративний підхід долає ключовий недолік виключно монетарного стимулювання — ефект звикання до преміальних виплат, який нівелює їхню спонукальну функцію в довгостроковій перспективі.

Поєднання прозорих фінансових індикаторів (KPI) із персоналізованою системою соціальних бенефітів та програмами професійної капіталізації («Б'юті-академія») формує багатовекторну систему стимулів. Це забезпечує одночасне зростання операційної ефективності та зміцнення кадрової лояльності через задоволення потреб працівників у статусному визнанні та комфортному середовищі. У результаті на підприємстві створюється самокерований колектив, де кожен фахівець усвідомлює пряму кореляцію між власною результативністю, рівнем індивідуального доходу та конкурентоспроможністю компанії на ринку б'юті-індустрії.

Список використаних джерел:

1. Штерма, Т. В., Чорновол, А. О., & Нетяга, Б. Р. (2025). Інтеграція бізнес-аналітики та великих даних для прогнозування поведінки інвесторів на фондових ринках. *Актуальні питання економічних наук*, (15). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17222608>

Жук Андрій
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
кафедри фінансів і кредиту
ЧНУ ім. Ю.Федьковича,
кафедри комп'ютерних систем і технологій
ПВНЗ «Буковинський університет»
Науковий керівник: к.е.н., доцент Інна ЖУК

ГРОШІ І КРЕДИТ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, ІНФРАСТРУКТУРНІ ЗМІНИ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ПРІОРИТЕТИ

Гроші і кредит залишаються базовими категоріями фінансової науки, що відображають механізми руху вартості, організацію обміну та перерозподіл ресурсів у часі. Економічна сутність грошей традиційно розкривається через виконання функцій міри вартості, засобу обігу, засобу платежу, засобу нагромадження та світових грошей, а історична еволюція форм грошей демонструє заміну матеріальних носіїв і інституційних механізмів їх використання залежно від рівня розвитку економіки та технологій. Нинішній етап цифрової трансформації є логічним продовженням цієї еволюції: у центрі змін опиняються не стільки самі функції, скільки інфраструктура та інструментарій їх реалізації, зокрема через зростання частки безготівкових операцій, розвиток електронних грошей і фінтех-платформ. Дослідження МВФ підкреслюють, що цифрові форми грошей посилюють конкуренцію між банками, платіжними системами та технологічними компаніями, створюючи нові моделі взаємодії приватного і державного секторів у платіжній сфері [3].

Кредит як економічна категорія відображає відносини тимчасового передання вартості на засадах повернення, строковості й платності та виконує важливу роль у вирівнюванні розривів між заощадженнями й інвестиційними потребами. У цифровій економіці кредитування дедалі більше спирається на дані, аналітику та автоматизовані рішення для оцінки ризику, що скорочує час ухвалення рішень і дає змогу гнучкіше формувати продуктові пропозиції. При цьому базові принципи кредитних відносин зберігаються, хоча технологічні платформи змінюють ланцюг створення кредитного продукту — від залучення клієнта до моніторингу виконання зобов'язань. У глобальному вимірі це сприяє співіснуванню традиційної банківської моделі та фінтех-екосистем, а в окремих країнах — появі гібридних підходів до цифрових грошей і кредитних сервісів [3].

Особливе значення для сучасного розуміння грошей має розвиток платіжної інфраструктури, адже саме вона забезпечує технологічну можливість швидкого й надійного виконання функції засобу платежу. В Україні масштабним кроком модернізації стало впровадження міжнародного стандарту ISO 20022 у Системі електронних платежів НБУ. Офіційні матеріали Національного банку підтверджують, що з 1 квітня 2023 року запущено нове покоління СЕП 4.0 на базі ISO 20022, а міжбанківські платежі стали доступні у режимі 24/7, що є важливою технологічною умовою подальшого розвитку якісної української

платіжної інфраструктури та її гармонізації з європейськими підходами [1]. Цей перехід створив передумови для розширення функціональності системи та формування сучасного середовища обміну платіжними даними.

На рис. 1 узагальнено логіку трансформації грошей і кредиту під впливом цифровізації, яка демонструє послідовність переходу від історичних форм грошей до сучасних цифрових рішень та відповідні зміни у платіжній поведінці й кредитній аналітиці.

Товарні/металеві гроші

→ *Паперові гроші*

→ *Безготівкові гроші (банківські рахунки)*

→ *Електронні гроші та фінтех-гаманці*

→ *Інфраструктура 24/7 та миттєві платежі*

→ *Потенційні моделі CBDC*

→ *Прискорення грошового обігу та зростання ролі даних*

→ *Алгоритмічний скоринг і цифрові кредитні екосистеми.*

Рис.1. Логіка трансформації грошей і кредиту під впливом цифровізації

Джерело: розроблено автором

Рисунок ілюструє, що цифровізація є не разовим технологічним оновленням, а довгостроковою інституційною зміною, яка підсилює значення інфраструктури, стандартів даних і регуляторних механізмів у забезпеченні стабільності грошового обігу та відповідального кредитування.

Подальший етап розвитку української платіжної системи пов'язаний із упровадженням миттєвих переказів. Національний банк повідомляє, що з 1 грудня 2024 року в Україні запрацювала нова версія СЕП 4.1 з функціональністю миттєвих кредитових переказів, а правовою основою для такого інструменту стали положення Закону України «Про платіжні послуги», що набули чинності 8 листопада 2024 року [2].

На сторінці НБУ, присвяченій імплементації ISO 20022, також вказано на орієнтацію миттєвих переказів на виконання операції приблизно до 10 секунд для підключених учасників, що наближає українські платежі до сучасних міжнародних практик швидких розрахунків [5].

Узагальнені особливості сучасних форм грошей у цифровому контексті наведено в табл. 1, що дає змогу чіткіше окреслити відмінності між готівкою, безготівковими коштами, електронними грошима та потенційними моделями CBDC.

Порівняльна характеристика сучасних форм грошей у цифровому контексті

<i>Форма грошей</i>	<i>Емітент/джерело</i>	<i>Ключові переваги</i>	<i>Основні ризики/обмеження</i>
Готівка	Центральний банк	Доступність без інтернету, висока надійність у кризових ситуаціях	Витрати на обіг, ризики використання в тіньових операціях
Безготівкові гроші	Банківська система під наглядом ЦБ	Зручність, інтеграція з фінансовими сервісами	Операційні й кіберризики
Електронні гроші/фінтех-гаманці	Банки/небанківські установи	Швидкі платежі, інноваційні продукти	Регуляторні виклики, концентрація ринкової влади, кіберзагрози [3]
CBDC	Центральний банк	Підтримка ролі державних грошей у цифровому середовищі	Вплив на банківське фінансування, складність дизайну та впровадження [3; 6]

Джерело: розроблено автором на основі [3; 6]

Таблиця 1 показує, що цифровізація не усуває потреби у різних формах грошей, а формує багаторівневу систему, де кожна форма має власну нішу. Готівка зберігає роль резервного та універсального інструменту, безготівкові гроші залишаються основою банківських операцій, електронні гроші підсилюють конкуренцію і зручність для споживачів, а CBDC розглядаються як потенційне доповнення для посилення присутності державних грошей у цифровій сфері.

Світові тенденції засвідчують, що напрям CBDC є одним із найактивніших у сучасній монетарній політиці. На сайті BIS зазначено, що результати опитування щодо CBDC і криптоактивів за 2024 рік оприлюднено у BIS Papers No 159 (видання від 22 серпня 2025 року), що відображає сталість і масштабність глобального інтересу центральних банків до цього інструменту [6].

Україна розвиває власний концепт е-гривні. Офіційна сторінка НБУ визначає напрями, з якими пов'язується потенційне впровадження е-гривні: посилення економічної безпеки, підтримка цифровізації економіки, підвищення фінансової інклюзії та розвиток платіжної інфраструктури відповідно до світових трендів [7]. Проектне бачення е-гривні 2023 року акцентує, що матеріал підготовлено для отримання зворотного зв'язку та передбачає широкий спектр можливих платежів, включно з P2P-переказами, оплатою товарів і послуг, платежами на користь держави та соціальними трансферами, а також розглядає потенційні сценарії взаємодії з платіжними провайдерами [8]. Такий підхід узгоджується з міжнародними дискусіями про роль програмованості, архітектури доступу та балансу між інноваціями і фінансовою стабільністю.

Інституційні та технологічні зміни у платіжній сфері України систематизовано в табл. 2, яка узагальнює ключові інструменти модернізації та очікувані ефекти для економіки й фінансового ринку.

Ключові інструменти цифрової модернізації платіжної інфраструктури України

<i>Напрямок</i>	<i>Зміст змін</i>	<i>Очікуваний ефект</i>
Перехід СЕП на ISO 20022	Запуск СЕП 4.0 з 1 квітня 2023 року на базі міжнародного стандарту, робота 24/7	Підвищення сумісності, швидкості та безпеки міжбанківських платежів [1; 4]
Миттєві кредитові перекази	Запуск СЕП 4.1 з 1 грудня 2024 року	Розвиток платежів у реальному часі для підключених учасників, орієнтир швидкості операції близько 10 секунд [2; 5]
Нормативно-інфраструктурна підготовка до європейської інтеграції	Уніфікація стандартів даних і процедур	Спрощення майбутньої взаємодії з європейською платіжною інфраструктурою та підвищення конкурентоспроможності ринку [5]

Джерело: розроблено автором на основі [1; 2; 4; 5]

Таблиця 2 демонструє, що модернізація СЕП є послідовним процесом: спочатку було створено технологічну основу через усунення часових «вікон» та перехід на ISO 20022, а далі реалізовано інструмент миттєвих кредитових переказів. Така логіка сприяє зниженню трансакційних витрат, підвищенню якості сервісів і формуванню передумов для появи нових фінансових продуктів, які можуть поєднувати платіжні й кредитні функції в межах єдиних цифрових екосистем.

Розширення цифрових сервісів і швидкісних платіжних інструментів актуалізує питання регуляторного супроводу інновацій. Відповіддю на технологічні та комплаєнс-виклики стає розвиток RegTech і SupTech. Національний банк України повідомляє про публікацію Зеленої книги з розвитку RegTech у фінансовому ринку України 31 березня 2025 року, підкреслюючи намір комплексно сприяти впровадженню таких рішень у межах свого мандата та наголошуючи, що ефективність виконання регуляторних вимог впливає на взаємодію між регулятором, фінансовими установами та їхніми клієнтами [9]. Відповідний документ акцентує орієнтацію на створення простішого, швидшого та ефективнішого виконання регуляторних вимог без шкоди для розвитку фінансової інклюзії та конкурентоспроможності сектору [10]. Це є особливо важливим у контексті миттєвих платежів і потенційних експериментів із цифровими формами державних грошей, де швидкість операцій повинна супроводжуватися не менш швидким і технологічно зрілим управлінням ризиками.

У підсумку, цифровізація грошей і кредиту формує нову якість фінансового середовища, у якому інфраструктурні рішення, стандарти даних і регуляторні технології стають так само важливими, як і класичні теоретичні підходи до функцій грошей, процентної ставки та кредитного ризику. Українська практика модернізації СЕП через ISO 20022 і режим 24/7 із 1 квітня 2023 року, а також запуск миттєвих кредитових переказів з 1 грудня 2024 року підтверджує

рух до сучасної платіжної моделі, сумісної з європейськими технологічними стандартами [1; 2; 4; 5]. Паралельно опрацювання е-гривні в межах проєктного бачення та зростання глобального інтересу до CBDC демонструють перспективність третьої форми державних грошей як інституційної відповіді на виклики цифрового ринку, за умови зваженого вибору архітектури, моделі доступу та оцінки впливу на фінансову стабільність [6; 7; 8]. Розвиток RegTech [9; 10] у свою чергу дає можливість поєднати інновації з вимогами безпеки й прозорості, що є необхідною умовою сталого функціонування сучасних грошових і кредитних екосистем.

Список використаних джерел

1. National Bank of Ukraine. Implementation of the ISO 20022 Standard [Electronic resource]. – Access mode: <https://bank.gov.ua/en/payments/project-iso20022> (accessed: 06.12.2025). [Національний банк України](#)
2. National Bank of Ukraine. 1 December 2024 SEP New Version Delivering Instant Transfers Launched in Ukraine [Electronic resource]. – Access mode: <https://bank.gov.ua/en/news/all/z-01-grudnya-2024-roku-v-ukrayini-zapratsyuvava-nova-versiya-sep-z-funktsionalnistyu-mittyevih-perekaziv> (accessed: 06.12.2025). [Національний банк України](#)
3. International Monetary Fund. The Rise of Digital Money: IMF FinTech Note No. 19/01 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.imf.org/en/publications/fintech-notes/issues/2019/07/12/the-rise-of-digital-money-47097> (accessed: 07.12.2025). [IMF](#)
4. National Bank of Ukraine. New SEP Generation Launched 24/7 Based on ISO 20022 [Electronic resource]. – Access mode: <https://bank.gov.ua/en/news/all/zapratsyuvavo-nove-pokolinnya-sep-na-bazi-standartu-iso-20022-v-tsilodobovomu-rejimi> (accessed: 06.12.2025). [Національний банк України](#)
5. National Bank of Ukraine. Implementation of the ISO 20022 Standard: Instant payments/SEP 4.1 information page [Electronic resource]. – Access mode: <https://bank.gov.ua/en/payments/project-iso20022> (accessed: 07.12.2025). [IMF](#)
6. Bank for International Settlements. Advancing in tandem – results of the 2024 BIS survey on central bank digital currencies and crypto. BIS Papers No 159 [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.bis.org/publ/bppdf/bisrap159.htm> (accessed: 07.12.2025). [bis.org](#)
7. National Bank of Ukraine. E-hryvnia [Electronic resource]. – Access mode: <https://bank.gov.ua/en/payments/e-hryvnia> (accessed: 07.12.2025). [Національний банк України](#)
8. National Bank of Ukraine. E-hryvnia – digital money of the National Bank of Ukraine: Draft vision (2023) [Electronic resource]. – Access mode: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Draft_vision_introducing_e-hryvnia_2023_en.pdf (accessed: 07.12.2025). [Національний банк України](#)
9. National Bank of Ukraine. RegTech Development Green Paper Published [Electronic resource]. – Access mode: <https://bank.gov.ua/en/news/all/opublikovano->

zelenu-knigu-z-rozvitku-regtehu (accessed: 07.12.2025). [Національний банк України](#)

10. Національний банк України. Зелена книга з розвитку регуляторних технологій на фінансовому ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Zelena_knyga_2025_fin.pdf

*Каріна СКРИПНИК
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
Науковий керівник: д.е.н., професор Тетяна ШТЕРМА*

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні умови функціонування підприємств характеризуються високою турбулентністю фінансових ринків, посиленням конкуренції, нестабільністю валютних курсів та зростанням ризиків у сфері банківських і страхових послуг. У таких обставинах питання збереження та нарощення фінансової стійкості стає одним із ключових завдань управління. Вирішальною передумовою зміцнення стійкості є формування ефективної системи фінансового контролю, що дозволяє забезпечувати прозорість фінансових процесів, підвищувати результативність управлінських рішень та мінімізувати ризики, пов'язані з використанням фінансових ресурсів.

Особливої актуальності ці питання набувають для підприємств паливно-торговельного сегменту, таких як ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ – ЄВРО НАФТА», діяльність якого пов'язана зі значними обсягами оборотного капіталу, високою часткою зовнішніх розрахунків, коливанням цін на енергоресурси та підвищеним рівнем операційних ризиків. Для таких підприємств налагоджена система фінансового контролю є передумовою стабільності та запорукою ефективного управління ресурсами.

Фінансовий контроль у системі управління даним підприємством забезпечує узгодженість між стратегічними цілями та фактичними фінансовими результатами, сприяє зменшенню невизначеності та дає можливість завчасно реагувати на загрози. У межах фінансів, банківської справи та страхування цей інструмент виконує низку ключових функцій, пов'язаних із моніторингом грошових потоків, оцінкою ефективності використання капіталу, контролем зобов'язань перед кредиторами та аналізом ризикового середовища.

У діяльності ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ – ЄВРО НАФТА» система контролю має важливе значення, оскільки підприємство здійснює операції з великим фінансовим навантаженням, працює з контрагентами різних рівнів та взаємодіє з банківськими й страховими структурами.

Систематичне застосування фінансового контролю дозволяє підприємству підтримувати рівновагу між власними й позиковими ресурсами, стабілізувати

ліквідність, підвищувати рентабельність діяльності та забезпечувати безперервність фінансових операцій. Таким чином, фінансовий контроль виступає не просто інструментом нагляду, а інтегрованим механізмом, що сприяє формуванню довгострокової фінансової стабільності.

Банківські установи суттєво впливають на фінансовий стан підприємств, забезпечуючи доступ до кредитних ресурсів, здійснюючи розрахунково-касове обслуговування та супроводжуючи операції з капіталом. У цьому контексті банківський контроль стимулює підприємства до підвищення прозорості діяльності, оптимізації фінансових потоків та дотримання принципів фінансової дисципліни.

Під час оцінювання кредитоспроможності підприємства банки здійснюють аналіз фінансових коефіцієнтів, структури балансу, динаміки доходів і витрат, а також рівня ризиків, характерних для діяльності позичальника. Наявність ефективної внутрішньої системи фінансового контролю підвищує інвестиційну привабливість підприємства і покращує умови кредитування. Водночас процедура банківського моніторингу кредитів змушує підприємство підтримувати належний рівень фінансової стійкості, забезпечуючи стале виконання зобов'язань перед кредитором.

Взаємодія з банками також посилює вимоги до оперативного фінансового аналізу, бюджетування та планування грошових потоків. Це сприяє формуванню відповідальної фінансової політики, що спрямована на запобігання дефіциту оборотного капіталу та мінімізацію негативних наслідків фінансових коливань.

Страховий сектор забезпечує підприємствам додатковий рівень захисту від ризиків, пов'язаних із матеріальними, фінансовими та операційними втратами. У цьому контексті страхові компанії здійснюють контроль не лише під час укладання договорів, а й у процесі оцінювання ризиків, розрахунку страхових тарифів та моніторингу зміни ризикових характеристик діяльності підприємства.

Страховий контроль сприяє формуванню стабільного фінансового середовища, оскільки дозволяє компенсувати збитки, що могли б суттєво погіршити фінансовий стан підприємства. Наявність страхового захисту знижує ймовірність критичних фінансових втрат, забезпечує безперервність виробничих процесів і підвищує рівень надійності підприємства в очах кредиторів та інвесторів.

Крім того, обов'язкові та добровільні форми страхування капітальних активів, персоналу, відповідальності та фінансових ризиків сприяють підвищенню соціальної й економічної безпеки підприємства, що є важливим чинником підтримання довгострокової фінансової стійкості.

У практиці фінансового контролю широко застосовуються аналітичні інструменти, які забезпечують об'єктивну оцінку поточного стану підприємства та визначення напрямів підвищення його стійкості. До таких інструментів належать:

– аналіз динаміки грошових потоків, який дозволяє виявляти дисбаланси та прогнозувати потребу в додаткових фінансових ресурсах;

- оцінка структури капіталу і визначення оптимального співвідношення власних і позикових коштів, що впливає на рівень ризику та фінансової маневреності;
- контроль за заборгованістю, спрямований на забезпечення стабільності розрахунків і недопущення фінансових криз ліквідності;
- порівняльний аналіз фінансових показників у динаміці та відносно середньогалузевих стандартів;
- оцінка ефективності інвестиційних проєктів, що дозволяє уникати нераціонального використання капіталу.

Комплексне застосування цих інструментів сприяє підвищенню рівня обґрунтованості управлінських рішень, удосконаленню структури фінансових ресурсів та зміцненню позицій підприємства на ринку.

Налагоджена система фінансового контролю забезпечує підприємству можливість формувати стійку модель розвитку, оптимізувати взаємодію з фінансовими установами та зменшувати рівень зовнішньої залежності. Для підприємств паливного сегменту це особливо важливо, оскільки галузь відзначається високими ризиками, регуляторною складністю та залежністю від зовнішніх факторів.

Фінансовий контроль у контексті стратегічного розвитку підприємства сприяє:

- підвищенню прозорості діяльності;
- посиленню інвестиційної привабливості;
- зміцненню ділової репутації;
- удосконаленню системи внутрішнього управління;
- формуванню резервів для модернізації технологічної та логістичної інфраструктури.

Для ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ – ЄВРО НАФТА» такі аспекти створюють основу для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності та стабільності.

Ефективна система фінансового контролю формує умови для реалізації довгострокових стратегій розвитку підприємства. Її вплив проявляється у підвищенні фінансової дисципліни, посиленні інвестиційної привабливості, зміцненні ділової репутації та формуванні внутрішніх резервів для стратегічного розширення.

Чітко налагоджений контроль дозволяє підприємству зменшувати залежність від зовнішнього фінансування, підвищувати автономність і забезпечувати стабільність при коливаннях ринкової кон'юнктури. Крім того, він сприяє формуванню адаптивної моделі управління, що забезпечує стійкість в умовах кризових явищ, змін законодавства та економічних шоків.

Фінансовий контроль є багатофункціональним інструментом управління, без якого неможливе забезпечення фінансової стійкості підприємства. Для ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ – ЄВРО НАФТА» його значення зростає через специфіку діяльності, пов'язаної з високими фінансовими навантаженнями та підвищеним рівнем ризику. Інтегрована система внутрішнього контролю, банківського

моніторингу та страхового захисту дозволяє підприємству зменшувати фінансові ризики, оптимізувати структуру капіталу та забезпечувати стабільність грошових потоків.

Таким чином, фінансовий контроль у системі управління підприємством відіграє ключову роль у формуванні та зміцненні його фінансової стійкості. У контексті фінансів, банківської справи та страхування цей інструмент виступає багатофункціональним механізмом, що забезпечує стабільність грошових потоків, мінімізацію ризиків, підвищення ефективності використання ресурсів та створення умов для довгострокового розвитку.

Взаємодія внутрішнього контролю з банківським і страховим наглядом формує інтегровану систему фінансової безпеки, що знижує вплив зовнішніх ризиків і підвищує конкурентоспроможність підприємства. Отже, фінансовий контроль є невід'ємним елементом сучасного фінансового менеджменту, без якого неможливе забезпечення стійкого функціонування та стратегічної стабільності ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ – ЄВРО НАФТА».

Список використаних джерел:

1. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент. – К.: Ніка-Центр, 2020. – 640 с.
2. Власова Н. О. Фінансовий контроль: теорія та практика. – К.: КНЕУ, 2021. – 284 с.
3. Міщенко В. І., Науменкова С. В. Банківський нагляд і регулювання. – К.: КНЕУ, 2021. – 420 с.
4. Державна служба фінансового моніторингу України. Матеріали з питань фінансового контролю та протидії ризикам. – Офіційні публікації, 2019–2024 рр.
5. Національний банк України. Методичні рекомендації щодо оцінювання фінансового стану позичальників. – Офіційне видання НБУ, 2022.

Віталіна ГАВАЛЕШКО
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
Сергій ОСАДЧУК
викладач кафедри комп'ютерних систем і технологій
ПВНЗ «Буковинський університет»

СИСТЕМА АВТОМАТИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА БАЗІ ВЕБ-ТЕХНОЛОГІЙ. ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ: ВЕБ-ПЛАТФОРМА "VITA-EDU"

Сучасна освіта перебуває на етапі активної цифрової трансформації. Традиційні методи організації навчання, такі як паперові журнали, ручна перевірка тестів та використання розрізаних каналів комунікації (месенджери, файлообмінники), стають перешкодою для ефективного засвоєння знань.

Виникає нагальна потреба у створенні єдиного інформаційного простору, який би об'єднав усі аспекти навчального процесу. Відповіддю на цей виклик стала розробка спеціалізованої веб-системи "VITA-Edu".

Розроблений проєкт є комплексною веб-орієнтованою платформою, головною метою якої є автоматизація рутинних процесів навчання та адміністрування. Архітектура системи базується на принципі чіткого розмежування прав доступу. Для забезпечення безпеки даних та зручності користування було реалізовано три ізольовані модулі (кабінети), кожен з яких адаптований під конкретну роль: Учня, Викладача та Адміністратора. Такий підхід дозволяє створити персоналізоване середовище для кожного учасника освітнього процесу.

Функціональні складові платформи:

1. *Персональний кабінет Учня (Student Portal)*

Цей модуль спроектовано як основний простір для здобуття знань. Інтерфейс кабінету інтуїтивно зрозумілий та орієнтований на концентрацію уваги. Учень отримує доступ до структурованого каталогу курсів, де матеріали подаються у різних форматах: відео-лекції, текстові конспекти та інтерактивні презентації.

Важливою особливістю є інтерактивна система перевірки знань. Учень може проходити тестування з миттєвим отриманням результату, а також завантажувати файли з виконаними практичними роботами для перевірки викладачем. Система автоматично фіксує прогрес проходження курсу, що дозволяє студенту відстежувати власну успішність у реальному часі.

2. *Робочий простір Викладача (Teacher Dashboard)*

Модуль викладача виступає інструментом управління контентом та оцінювання. Він замінює собою паперовий журнал та методичні папки. Викладач має можливість створювати нові курси, наповнювати їх уроками та формувати банк тестових завдань.

Ключовою функцією є електронний журнал успішності. Викладач отримує сповіщення про надіслані студентами роботи, може переглядати їх безпосередньо у системі, виставляти оцінки та, що найважливіше, надавати розгорнутий текстовий зворотний зв'язок (фідбек). Це забезпечує якісну комунікацію навіть у дистанційному форматі.

3. *Панель Адміністратора (Admin Control Panel)*

Цей модуль забезпечує глобальний контроль над функціонуванням платформи. Адміністратор виступає менеджером системи, маючи повноваження керувати базою даних користувачів. До його обов'язків входить реєстрація нових учнів та викладачів, формування навчальних груп та моніторинг активності. Також адміністративний модуль надає доступ до загальної аналітики, що дозволяє оцінювати наповненість курсів та ефективність роботи школи в цілому.

Технічна реалізація:

Для забезпечення стабільності, швидкодії та безпеки системи було використано сучасний стек веб-технологій (MERN-стек та супутні інструменти).

- Серверна частина (Back-end): Реалізована на платформі Node.js, що

дозволяє системі витримувати високі навантаження та обробляти велику кількість одночасних запитів від користувачів.

- Клієнтська частина (Front-end): Побудована на базі бібліотеки React, що забезпечує швидку реакцію інтерфейсу без необхідності повного перезавантаження сторінки (SPA).
- Зберігання даних: Використання реляційної бази даних PostgreSQL гарантує надійне збереження профілів користувачів, навчальних матеріалів та історії оцінок.

Впровадження системи "VITA-Edu" дозволяє трансформувати освітній процес, зробивши його прозорим, контрольованим та зручним. Автоматизація перевірки тестів, централізоване зберігання матеріалів та наявність зворотного зв'язку в реальному часі значно підвищують ефективність навчання та економлять час як викладачів, так і студентів.

Список використаних джерел:

1. Литвин В. В. Інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень: підручник / В. В. Литвин. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. — 340 с.
2. Casciaro M., Mammino L. Node.js Design Patterns. Design and implement production-grade Node.js applications using proven patterns and techniques. 3rd Edition. Packt Publishing, 2020. 660 p. (Фундаментальна книга Node.js).
3. Cherny B. Programming TypeScript: Making Your JavaScript Applications Scale. O'Reilly Media, 2019. 324 p. (Обґрунтування використання типізації).
4. PostgreSQL 16.1 Documentation [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.postgresql.org/docs/> (Офіційна документація бази даних).
5. Socket.IO Documentation [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://socket.io/docs/v4/> (Обґрунтування технології реального часу).

Максим ГАВАЛЕШКО
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
Науковий керівник: Сергій ОСАДЧУК

БАЗОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ВЕБ-ДОДАТКІВ ВІД ПОШИРЕНИХ КІБЕРЗАГРОЗ

В умовах глобальної цифровізації веб-додатки стали основним вектором атак для кіберзлочинців. За статистикою, понад 70% вразливостей знаходяться саме на прикладному рівні (Application Layer). Витік даних, фінансові втрати та репутаційні ризики вимагають від розробників впровадження концепції "Security by Design" (безпека як невід'ємна частина проектування) ще на етапі створення архітектури системи.

Сучасний ландшафт кіберзагроз найповніше описується стандартом OWASP Top 10. До найбільш критичних ризиків належать: порушення контролю доступу, криптографічні збої, ін'єкції коду та вразливості компонентів системи. У цій роботі розглядається побудова ешелонованого захисту (Defense in Depth) для протидії цим загрозам.

Основні механізми захисту:

1. Санітизація та валідація вхідних даних Це фундаментальний рівень захисту від атак типу Injection (SQLi) та Cross-Site Scripting (XSS).

- *Механізм захисту:* Реалізація принципу "нульової довіри" до будь-яких даних, що надходять від клієнта. Для захисту від SQL-ін'єкцій необхідно використовувати параметризовані запити (Prepared Statements) або ORM-системи, які автоматично екранують спецсимволи. Для протидії XSS слід застосовувати контекстне екранування вихідних даних (Output Encoding) перед їх відображенням у браузері.

2. Захист аутентифікації та сесій Атаки на механізми входу (Credential Stuffing, Brute Force) та перехоплення сесій є найпоширенішими способами отримання несанкціонованого доступу.

- *Механізм захисту:* Зберігання паролів виключно у вигляді хешів з використанням стійких алгоритмів (Argon2, bcrypt) та унікальної "солі" для кожного користувача. Для захисту сесійних cookie-файлів критично важливо використовувати прапорці HttpOnly (забороняє доступ до куки через JavaScript) та Secure (передача тільки через HTTPS). Також рекомендовано впровадження стандарту JWT (JSON Web Tokens) з коротким терміном життя (expiration time).

3. Безпека транспортного рівня та HSTS Шифрування трафіку є обов'язковим стандартом. Однак простого HTTPS може бути недостатньо через можливість атак типу SSL Stripping.

- *Механізм захисту:* Окрім валідного SSL/TLS сертифіката, необхідно налаштувати заголовок HSTS (HTTP Strict Transport Security). Цей механізм примусово вказує браузеру взаємодіяти з сервером виключно через захищене з'єднання, навіть якщо користувач ввів http:// вручну, що унеможливорює атаки "людина посередині" (MitM) під час встановлення з'єднання.

4. Заголовки безпеки (Security Headers) Це простий, але ефективний спосіб захисту клієнтської сторони додатку, який часто ігнорується.

- *Механізм захисту:* Налаштування заголовка CSP (Content Security Policy) дозволяє обмежити джерела, з яких браузер може завантажувати скрипти та стилі, що є потужним бар'єром проти XSS. Заголовок X-Frame-Options запобігає атакам типу Clickjacking (клікджекінг), забороняючи відкривати сайт у <iframe> на сторонніх ресурсах.

Забезпечення кіберстійкості веб-додатку неможливе без комплексного підходу. Поєднання суворої валідації даних, надійних криптографічних протоколів, правильного менеджменту сесій та налаштування заголовків безпеки дозволяє нівелювати переважну більшість автоматизованих атак. Розробникам необхідно розглядати безпеку не як окрему функцію, а як базову вимогу якості програмного продукту.

Список використаних джерел:

1. ДСТУ ISO/IEC 27001:2015. Інформаційні технології. Методи захисту. Системи управління інформаційною безпекою. Вимоги (ISO/IEC 27001:2013, IDT). — Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016.
2. OWASP Top 10:2021. The Ten Most Critical Web Application Security Risks [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://owasp.org/Top10/> (Основне джерело класифікації загроз).
3. Cross Site Scripting Prevention Cheat Sheet [Електронний ресурс] // OWASP Foundation. — Режим доступу: <https://cheatsheetseries.owasp.org/> (Практичні рекомендації щодо захисту від XSS)

*Каріна Скрипник
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
Науковий керівник: д.е.н., професор Тетяна ШТЕРМА*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФІНАНСОВОМУ АНАЛІЗІ

Сучасна економіка розвивається в умовах глобалізації, цифрової трансформації та постійного зростання обсягів інформації. Кожного дня фінансові ринки генерують мільйони транзакцій, біржових сигналів і статистичних показників, що створює значні труднощі для традиційних методів аналітики. Ефективне опрацювання цих даних вимагає використання інноваційних підходів, здатних забезпечити високу швидкість, точність і адаптивність аналітичних процесів. Саме тому все більшої актуальності набуває застосування технологій штучного інтелекту (ШІ) у фінансовому аналізі.

Штучний інтелект — це сукупність методів і алгоритмів, що дозволяють комп'ютерним системам моделювати інтелектуальні функції людини: навчатися, робити висновки, приймати рішення та адаптуватися до змін середовища. У фінансовій сфері ШІ використовується для вирішення широкого кола завдань — від прогнозування курсів валют і вартості цінних паперів до автоматизованої оцінки кредитних ризиків і виявлення шахрайських операцій.

Використання ШІ у фінансовому аналізі дає змогу суттєво підвищити якість управлінських рішень, оптимізувати бізнес-процеси та зменшити витрати. Алгоритми машинного навчання здатні аналізувати великі масиви історичних даних, виявляти приховані закономірності, будувати прогностичні моделі й надавати рекомендації в режимі реального часу. Це створює новий рівень можливостей для банків, інвестиційних компаній, страхових організацій та корпоративних фінансових відділів.

Особливої актуальності тема набуває в умовах зростаючої невизначеності світової економіки, частих коливань валютних курсів, енергетичних криз і технологічних змін. У таких умовах точність прогнозування та швидкість

реагування на зміни ринку стають вирішальними факторами конкурентоспроможності. Використання ШІ дозволяє компаніям зменшити вплив людського фактору, підвищити об'єктивність оцінок і створити системи аналітики, які здатні самостійно вдосконалюватися з часом.

Таким чином, впровадження штучного інтелекту у фінансовий аналіз не є лише технологічним трендом, а стає необхідною умовою розвитку сучасного бізнесу. Його потенціал охоплює не лише підвищення ефективності аналітичної діяльності, а й формування нової парадигми управління фінансами, що базується на автоматизації, прогнозуванні та інтелектуальній обробці даних. Саме ці аспекти визначають актуальність обраної теми та зумовлюють потребу її подальшого дослідження у контексті розвитку фінансових технологій.

Штучний інтелект у фінансовому аналізі — це комплекс технологій, що включає машинне навчання, глибинне навчання, обробку природної мови та аналітику великих даних. Його мета — автоматизувати процеси збору, обробки та інтерпретації фінансової інформації.

Застосування ШІ дозволяє не лише прискорити аналітичні процеси, але й підвищити точність прогнозів, що є критично важливим для управління ризиками та прийняття інвестиційних рішень.

Штучний інтелект активно впроваджується в таких напрямках фінансової діяльності:

- Банківська справа: автоматичне виявлення шахрайських операцій, оцінка кредитоспроможності клієнтів, персоналізація фінансових послуг.
- Інвестиційна аналітика: прогнозування ринкових коливань, аналіз динаміки цінних паперів, оптимізація портфелів інвестицій.
- Бухгалтерський облік і аудит: автоматизація звітності, виявлення помилок та аномалій у фінансових документах.
- Фінансове планування: моделювання сценаріїв розвитку компанії, оцінка ризиків, розрахунок прибутковості проєктів.

За допомогою ШІ можливо створювати самонавчальні системи, що адаптуються до змін ринку та здатні самостійно приймати рішення у межах визначених параметрів.

Серед основних переваг використання ШІ у фінансовому аналізі варто відзначити:

- підвищення точності прогнозів і зменшення людських помилок;
- економію часу та ресурсів;
- можливість обробки великих і складних масивів даних у реальному часі;
- зростання ефективності стратегічного управління.

Разом із тим існують виклики: висока вартість впровадження, потреба у кваліфікованих спеціалістах, ризики кібербезпеки та етичні питання автоматизованого прийняття рішень.

У найближчі роки очікується подальше розширення використання ШІ у фінансовому секторі. Особливо перспективними напрямами є:

- впровадження генеративного ШІ для створення автоматизованих звітів і прогнозів;

- використання гібридних моделей, що поєднують людський досвід та алгоритмічний аналіз;
- розвиток систем explainable AI (пояснюваного ШІ), які підвищують прозорість рішень.

Отже, штучний інтелект стає фундаментальним елементом сучасних фінансово-аналітичних систем, забезпечуючи нову якість прийняття рішень у сфері економіки та бізнесу. Його впровадження сприяє формуванню більш гнучких, адаптивних і точних аналітичних моделей, які здатні не лише описувати поточний стан ринку, а й прогнозувати його майбутній розвиток з високим рівнем достовірності. Використання технологій машинного навчання, нейронних мереж та обробки великих даних дозволяє фінансовим установам швидше реагувати на зміни ринкової кон'юнктури, оптимізувати інвестиційні портфелі, зменшувати рівень ризиків та виявляти потенційні фінансові загрози ще до того, як вони почнуть впливати на стабільність компанії. Застосування систем штучного інтелекту в банківській сфері забезпечує ефективніше управління клієнтськими даними, персоналізацію продуктів, а також удосконалення процесів моніторингу кредитоспроможності. Водночас, незважаючи на значний потенціал, розвиток і використання штучного інтелекту у фінансовому аналізі потребує системного підходу. Важливими залишаються питання кібербезпеки, етичності алгоритмів, прозорості прийняття рішень та відповідальності за можливі помилки автоматизованих систем. Необхідним є створення нормативно-правової бази, яка б регулювала використання штучного інтелекту у фінансовій діяльності, а також підготовка висококваліфікованих спеціалістів, здатних поєднувати знання у сфері фінансів, математики та інформаційних технологій.

Таким чином, штучний інтелект не лише трансформує фінансовий аналіз, але й формує нову парадигму управління фінансовими процесами. Його впровадження сприяє підвищенню ефективності, конкурентоспроможності та інноваційності фінансових організацій. Подальший розвиток штучного інтелекту у цій сфері матиме визначальний вплив на економічну стабільність, цифрову трансформацію ринку та формування нових підходів до аналітичної діяльності у XXI столітті.

Список використаних джерел:

1. Russell S., Norvig P. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. — 4th ed. — Pearson, 2021.
2. Kariy O.I., Lemishovs'ka O.S., Vos'kalo N.M. (2021) *Oblikovo-analitychnyy instrumentariy v upravlinni ryzykamy i zabezpechennyamy kapitalu komertsiynoho pidpryyemstva* [Accounting and analytical tools in risk management and capital provision of a commercial enterprise]. *Prychornomors'ki ekonomichni studiyi*, no. 65, pp. 104–111.
3. Барановський О.І. Штучний інтелект у банківській діяльності: можливості та ризики // *Фінанси України*. — 2023. — №5. — С. 34–47.
4. Бородкіна І.Л. Цифрова грамотність як фактор реформування вищої школи. *Молодий вчений*. 2017. № 8(48). С. 395–399.

5. Тарасюк М.В., Кощєєв О.О. Інновації в глобальній цифровій фінансовій сфері: оцінка трансформацій. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2017. Вип. 131. С. 94-110.

6. Зянько В., Нечипоренко Т. Штучний інтелект у фінансовому секторі України: драйвер розвитку та фактор модернізації. Innovation and Sustainability. 2023. № 3. С. 6-21.

Анастасія ПОЛЯНЕК
здобувачка фахового молодшого бакалавра
Віталій МАНІЛІЧ
здобувач доктора філософії
Іван МАНІЛІЧ
здобувач доктора філософії
Факультет інформаційних технологій та економіки
Науковий керівник: д.е.н., професор Тетяна ШТЕРМА

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ПРОЗОРИ МЕХАНІЗМИ ЗАЛУЧЕННЯ РЕСУРСІВ

Цифрова трансформація економіки передбачає впровадження сучасних технологій, що сприяють прозорості та ефективності фінансових процесів. У своїх роботах науковці наголошують на тому, що такі зміни сприяють доброчесності в процесі залучення фінансування. Альтернативним джерелом залучення коштів є фандрайзинг, що вимагає дотримання високих етичних стандартів та забезпечення прозорості фінансових операцій. Досліджуючи цей аспект, О. Вінницька [1] акцентує увагу на необхідності створення ефективних механізмів для підвищення довіри з боку донорів та інвесторів. Координація між державними та приватними структурами є ключовою умовою ефективного інвестиційного процесу. Питання синхронізації таких процесів у контексті економічного відновлення України розглядає О. Л. Герасимова [1], яка наголошує на важливості забезпечення доброчесного використання залучених коштів.

Важливу роль у розвитку організацій відіграє стратегічний менеджмент, який базується на етичних принципах і стандартах доброчесності, а його впровадження підвищує рівень довіри інвесторів та інших зацікавлених сторін. Досліджуючи можливості отримання фінансування для малого та середнього бізнесу, можна зосередитись на SWOT-аналізі грантів і звернути увагу на те, що прозорість і підзвітність у процесі отримання та використання грантових коштів є визначальними факторами в забезпеченні фінансової доброчесності. Повоєнна відбудова України потребує ефективних фінансових стратегій та прозорих механізмів залучення ресурсів.

Фінансова доброчесність – це основоположна категорія в економічних системах, яка забезпечує прозорість, підзвітність та етичну поведінку у

фінансовій діяльності. Вона охоплює систему принципів, етичних стандартів і регуляторних механізмів, спрямованих на підтримку довіри та стабільності у фінансових операціях. Основними принципами фінансової доброчесності є прозорість, підзвітність, відповідність і справедливість. Прозорість передбачає чітке та відкрите розкриття інформації про фінансову діяльність, що дозволяє стейкхолдерам приймати обґрунтовані рішення. Підзвітність гарантує, що фінансові суб'єкти, в тому числі установи та окремі особи, несуть відповідальність за свої дії. Дотримання нормативно правової бази є важливим для запобігання фінансовим злочинам, як-от шахрайство, корупція та легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом. Справедливість гарантує, що фінансові системи працюють чесно, запобігаючи дискримінаційним або неетичним практикам [1]. Етичні стандарти та регуляторні аспекти фінансової доброчесності відіграють важливу роль у забезпеченні того, щоб фінансові установи працювали в правовому та етичному просторі. Етичні стандарти у фінансах передбачають чесність, відповідальність, справедливість і повагу до прав учасників. Ці принципи допомагають фінансовим спеціалістам підтримувати доброчесність та уникати конфліктів інтересів, шахрайських дій та неетичної поведінки [2]. В Україні фінансова доброчесність підкріплюється нормативно-правовими механізмами, зокрема законами про протидію відмиванню коштів, системами фінансового моніторингу та стандартами корпоративного управління.

Незважаючи на встановлені принципи та нормативно-правову базу, фінансова доброчесність наражається на численні виклики та ризики. Порушення в цій сфері часто пов'язані з корупцією, відмиванням грошей, ухиленням від сплати податків і шахрайськими фінансовими практиками. В Україні одним із важливих викликів є боротьба з фінансовою корупцією, яка підриває економічну стабільність і довіру інвесторів. Корупція у фінансових операціях може призвести до нецільового використання ресурсів, послаблюючи довіру суспільства до фінансових установ. Відмивання грошей становить ще одну критичну загрозу, створюючи умови для незаконних фінансових потоків, які можуть дестабілізувати економіку.

Одним із ключових методів забезпечення прозорості фінансування є впровадження інструментів оцінювання доброчесності фінансових потоків. До таких інструментів належать моніторингові системи, що базуються на оцінюванні ризиків, судова фінансова експертиза та автоматизовані механізми відстеження транзакцій. Моніторинг на основі оцінювання ризиків дає змогу фінансовим установам і регуляторам зосередитися на небезпечних транзакціях, забезпечуючи ефективніший розподіл наглядових ресурсів.

Фінансові організації можуть прийняти декілька рекомендацій для підвищення довіри до своїх фінансових операцій. По-перше, важливе значення має прозорість фінансової звітності, яка вимагає від організацій розкриття джерел фінансування, звітів та інвестиційних планів у чіткий і доступний спосіб. По-друге, сприяння взаємодії із зацікавленими сторонами шляхом підтримання відкритої комунікації з інвесторами, регуляторними органами та громадськістю

допомагає побудувати міцні відносини, що ґрунтуються на довірі. По-третє, забезпечення нормативно-правової відповідності національним і міжнародним фінансовим стандартам мінімізує юридичні ризики й підвищує довіру до організації, що фінансує. По-четверте, демонстрація довгострокової прихильності етичним діловим практикам шляхом інтеграції принципів ESG та дотримання антикорупційної політики сприяє зміцненню довіри інвесторів. І нарешті, використання таких технологічних рішень, як блокчейн для забезпечення фінансової прозорості та аналітика великих даних для оцінювання ризиків, зміцнює фінансову доброчесність і надійність.

Отже, оцінювання ролі корпоративного управління та антикорупційної політики підтвердило їх важливість у формуванні культури доброчесності та відповідальності у фінансовій сфері. Використання цифрових технологій, зокрема блокчейну та великих даних, відкриває нові можливості для підвищення прозорості та мінімізації фінансових правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Штерма Т.В., Мізюк, В. В., Чокан, С. Ю Стратегії забезпечення доброчесності в процесах залучення джерел фінансування. *Актуальні питання економічних наук*, (8).2025 <https://doi.org/10.5281/zenodo.14851911>

2. Штерма Т.В., Жук, І. І., Цаплюк, Р. В. Антикорупційні стратегії в управлінні публічними фінансами у контексті реформування бюджетної системи України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, (19). 2025 <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-19-08-02>

Ангеліна ГОРБАТЮК

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки*

Вадим СУЧУ

здобувач доктора філософії

ПВНЗ «Буковинський університет»

Науковий керівник: д.е.н., професор Тетяна ШТЕРМА

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У країнах Європейського Союзу фінансовий облік приватних компаній, включаючи будівельні, логістичні та виробничі підприємства, регулюється:

- Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ / IFRS) — для середніх і великих компаній;
- Національними стандартами бухгалтерського обліку, адаптованими до вимог ЄС — для малих підприємств.

У Німеччині приватні компанії поділяються на великі, середні, малі та мікро за критеріями обсягу доходів, активів та кількості працівників. Підприємства, подібні до ПП «ГРЕЙП 2002», найчастіше підпадають під

категорію «малих» або «середніх» (KMU – kleine und mittlere Unternehmen).

Облік ведеться на основі HGB (Handelsgesetzbuch – Торгового кодексу);

Доходи визнаються на дату фактичного виконання робіт або відвантаження товарів;

Витрати групуються за функціональним принципом: виробничі, адміністративні, комерційні;

Для спрощення використовують касову методику (виключно для дуже малих підприємств).

Для будівельних компаній ведеться окремий облік за об'єктами, а визнання доходу відбувається за методом поетапного виконання робіт (Percentage of Completion, PoC).

Польські малі та середні підприємства (MSP) ведуть облік на основі Ustawa o rachunkowości (Закон про бухгалтерський облік), який адаптований до директив ЄС.

Форма власності не впливає на форму обліку — усі суб'єкти підлягають єдиному регулюванню;

Витрати групуються за напрямками діяльності та видами витрат: матеріали, зарплата, амортизація, податки;

Поширена практика інтегрованого обліку для цілей оподаткування і фінансової звітності;

Для підприємств, які співпрацюють із західними партнерами, рекомендовано ведення паралельного обліку за МСФЗ.

У Великій Британії приватні компанії використовують систему обліку відповідно до UK GAAP або FRS 102 (для малих компаній — FRS 105).

Світова практика показує, що ключовими елементами сучасного фінансового аналізу є:

- чітке розмежування доходів за джерелами і витрат за напрямками діяльності;
- облік по проектах/об'єктах;
- використання електронних систем обліку;
- регулярний аналіз фінансових результатів і бюджетування.

Українське ПП «ГРЕЙП 2002» за характером своєї діяльності (будівництво, монтаж, логістика, торгівля, зовнішньоекономічна діяльність) є подібним до європейських малих і середніх підприємств. Отже, впровадження досвіду Польщі, Німеччини або Великої Британії — зокрема, щодо методики поетапного визнання доходів, управлінського обліку за центрами витрат, електронного документообігу та бюджетування — може значно підвищити фінансову ефективність, прозорість і стабільність роботи підприємства.

Таким чином, на основі виявлених особливостей функціонування підприємства сформульовано низку рекомендацій щодо покращення його діяльності. Зокрема, рекомендовано розробити стратегію технічного оновлення будівельної техніки та обладнання, впровадити систему управлінського обліку з поділом витрат за центрами відповідальності для підвищення ефективності контролю. Важливим напрямом є автоматизація фінансових процесів,

розширення використання програмного забезпечення для аналітики та звітності, включаючи інтеграцію ERP-систем. Доцільним є також вивчення та впровадження елементів зарубіжного досвіду, зокрема методів поетапного визнання доходів, електронного документообігу, структурованого бюджетного планування. Запровадження системи фінансового планування та бюджетного контролю дозволить підприємству забезпечити збалансований розвиток в умовах економічної нестабільності та зберігати фінансову стійкість.

Список використаних джерел:

1. Штерма Т.В., Сучу, В. В., Каплін, С. М Застосування бізнес-аналітики в прогнозуванні кредитних ризиків фінансових установ. *Академічні візії*, 2025 (47). вилучено із <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/2140>

2. Штерма Т.В., Бялковська О.А. Ринок праці, розвиток трудового потенціалу та виклики воєнного стану в Україні *Трансформація глобалізаційних процесів в умовах імплементації світової економіки та цифровізації*: колективна монографія науковців. Буковинський університет. Чернівці. 2025.С.6-53 https://bukuniver.edu.ua/wp-content/themes/bukuniver/docs/kolektyvna_monographiia_2025.pdf

Анна Крецька
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Анна Мельничук
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
Науковий керівник: д.е.н., професор Тетяна ШТЕРМА

ОСОБИСТІ ФІНАНСИ: ЯК ФОРМУВАТИ ФІНАНСОВУ ГРАМОТНІСТЬ З МОЛОДОГО ВІКУ

У наш час суспільство визнає, що основою економічної безпеки особи є фінансова грамотність. Ми повинні навчатися правильно і раціонально розпоряджатись своїми коштами, адже саме від нього залежить майбутнє країни й економічний розвиток.

Наведемо простий приклад. Двоє студентів отримують однакову стипендію — по 2 000 грн щомісячно. Один витрачає її вже в перші дні на розваги та дрібні покупки, а потім змушений економити або позичати гроші. Інший — планує свої витрати, відкладає частину коштів на заощадження та вкладає їх, наприклад, в онлайн-курси чи навчальні матеріали. У результаті другий студент не лише уникає фінансових труднощів, а й інвестує у власний розвиток.

Щоб зрозуміти, для чого потрібна фінансова грамотність, погляньмо на статистику. Так, за даними дослідження, проведеного у 2021 році Нацбанком спільно з Агентством США з міжнародного розвитку (USAID), рівень фінансової

освіченості в Україні є досить низьким. Середній показник становить 12,3 бала при рекомендованих 14 і максимальному значенні 21 [1.]

Також у 2024-2025 роках, для отримання локальних але більш сучасних даних рівня фінансової грамотності серед молоді, був проведений експеримент-анкетування серед студентів-здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти міста Харкова та Харківської області, спрямований на виявлення рівня фінансової грамотності та обізнаності молоді з основних питань: складання власного бюджету, стаття доходу, інвестування та реакція на ризики. Згідно з результатами дослідження, лише 11.3% складають щоденний особистий бюджет, тоді як більшість респондентів складає його час від часу. Також важливим є і найбільший дохід, оскільки важливо продемонструвати фінансове положення респондентів. Саме від нього напряду залежить рівень фінансових свобод и можливостей. Як можна бачити, переважна більшість студентів (46.8%) основним доходом має заробітну платню, що вже сигналізує про активне фінансове життя, оскільки заробітна платня надає більше можливостей та фінансових свобод . У свою чергу вже інвестуванням не займається переважна більшість – 91.9%. Це зумовлено не тільки страхом перед фінансовими ризиками але також і слабкою обізнаністю та нерозумінням необхідності інвестування, ненадійністю фінансових інструментів та переважно скрутним становищем, при якому наявні фінансово-матеріальні ресурси або задіюються максимально, або ж йдуть на заощадження . Про це також свідчить , що при виникненні фінансових ризиків, молодь покриває їх або шляхом зменшення витрат або шляхом використання заощаджень. [1.]

Основними елементами системи особистих фінансів є планування доходів і витрат, створення резервів, заощадження та інвестиції. Правильне планування витрат і доходів є ключовою структурою фінансової освіченості. Існують декілька способів, один з яких це лише запис витрат, але користь буде тоді коли ви будете записувати кожного дня. Тобто визначте декілька категорій витрат, поділіть їх на регулярні (їжа, ліки, навчання, комунальні послуги, одяг і тд.) та емоційні (розваги, подорожі, благодійність). Це допомагає скільки коштів мінімум вам дійсно потрібно для прожитку на місяць, а це неможливо побачити, якщо змішувати емоційні та регулярні витрати. Цей спосіб ідеально підійде не лише молоді, а й всім людям які хочуть бодай якомось навчитись правильно формувати свої витрати [1.]

Звичайно, ми повинні зазнавати фінансової освіти з підліткового віку. Вперше формують свої навички в цій галузі коли бачать як батьки розпоряджаються грошима. Тому допомогти нам зробити перший крок в цю сферу мають батьки. Наприклад, будьте насамперед прикладом для наслідування, дайте дитині можливість заробляти та розпоряджатись грошима, встановлюйте в чомусь обмеження, але й давайте свободу вибору, розмовляйте про помилки й допомагайте їм на них навчатись, також допоможіть дитині зрозуміти, що за всі її вчинки вона завжди повинна нести відповідальність.

Отже, у сучасних умовах фінансова грамотність формується із дитинства. Вона є ключовим чинником формування економічної стабільності та особистого

благополуччя. Проведене спостереження свідчить, що наразі більша частина молоді не вміє правильно розпоряджатися своїми коштами, рідко користується інвестиціями для майбутнього комфортного життя. Недостатній рівень фінансових знань свідчить те, що в родині та освітніх закладах приділяють мало уваги фінансовій обізнаності, а практичних занять майже немає для можливостей набуття досвіду управління особистими фінансами. Для подальшого запобігання цієї програми щоб майбутнє покоління було фінансово грамотним потрібно діяти зараз. Наступними практичними кроками для підвищення нашої фінансової грамотності та фінансової грамотності наступних поколінь мають бути : проведення тренінгів, практичних семінарів, заходів, базові інтеграції фінансової обізнаності. Врахування цих освітніх заходів сприятиме підвищенню фінансової грамотності для нас та наступних поколінь та допоможе ефективно використовувати ресурси в дорослому житті.

Список використаних джерел :

1. <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/73/11.pdf>

Інна Жук
к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і фінансів
ПВНЗ «Буковинський університет»
Денис Урсул
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки

АДАПТАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ДО ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: СИСТЕМНИЙ ПІДХОД ДО УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ

У сучасних умовах глобалізація чинить потужний вплив на національні економічні системи, створюючи як нові можливості, так і потенційні ризики для їх подальшого розвитку. Це вимагає від України формування гнучкої та адаптивної фінансової політики, здатної оперативно реагувати на зміни у світовій економіці, інтеграційних процесах та фінансових потоках.

Як зазначають дослідники, державна фінансова політика не може бути визначена раз і назавжди, на сучасному етапі вона повинна бути динамічною та враховувати вплив як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Як підкреслюють Малишко та Буторін, фінансова політика повинна спиратися на науково обґрунтовані концепції економічного розвитку, які поєднують поточні макроекономічні цілі з довгостроковими стратегічними пріоритетами [1].

Питання адаптації фінансової політики України до умов глобалізації посіло чільне місце в наукових дослідженнях останніх років. Зокрема, дослідження, присвячені впливу пандемії COVID-19 на бюджетну безпеку, продемонстрували, що зовнішні шоки значною мірою посилюють вразливість публічних фінансів і вимагають перегляду підходів до фіскальної політики та бюджетного

планування. Автори таких праць підкреслюють необхідність впровадження адаптивних антикризових заходів, посилення прогностичного та аналітичного інструментарію менеджменту державних фінансів, а також узгодження фіскальної політики з іншими складовими макроекономічного регулювання для забезпечення бюджетної безпеки в умовах глобальних потрясінь [2].

Разом з тим, у вітчизняній науковій дискусії відзначається брак чітко сформульованих і практично орієнтованих механізмів реалізації адаптивної моделі фінансової політики, яка враховує динаміку зовнішніх викликів та внутрішніх реформ. Це потребує створення системного підходу до управління публічними фінансами, що передбачає узгодженість бюджетної, податкової, монетарної та боргової політик, розвиток інституцій фінансового ринку та підвищення прозорості фінансових операцій. Важливо також стимулювати розвиток аналітичних центрів і інструментів середньострокового бюджетного планування, які забезпечували б своєчасну адаптацію політики до нових ризиків і можливостей.

Метою сучасної фінансової стратегії України є забезпечення її активної участі у глобальних процесах, посилення ролі держави у забезпеченні фінансової стабільності та визначення довгострокових орієнтирів розвитку з урахуванням світових тенденцій. Для цього необхідно модернізувати існуючі підходи до бюджетного процесу, підвищити ефективність використання фінансових ресурсів, посилити прозорість фінансових ринків і вдосконалити систему управління публічними фінансами. Як підкреслюється у дослідженнях, фінансова політика повинна ґрунтуватися на науково-обґрунтованій концепції розвитку економіки та забезпечувати як поточні макроекономічні показники (збалансування бюджету, контроль державного боргу, фінансову стабільність), так і стратегічні результати - сталий економічний розвиток, підвищення рівня життя населення, інвестиційну активність і конкурентоспроможність економіки [1].

Важливим напрямом удосконалення європейського вектора фінансової політики є визнання та імплементація Україною єдиних міжнародних пріоритетів, норм і стандартів фінансової прозорості. Новий підхід до трансформації фінансової політики в умовах глобалізації полягає у прийнятті єдиних процедур і стандартів, що сприятимуть гармонізації фінансового законодавства з нормами ЄС. Це дозволить зміцнити довіру міжнародних партнерів, розширити доступ до зовнішніх фінансових ринків і підвищити стійкість національної фінансової системи.

Реалізація ефективної фінансової політики можлива лише за умови раціонального поєднання державного регулювання з ринковими механізмами, що забезпечують стабільність макроекономічного середовища, зменшення бюджетного дефіциту, підвищення ефективності розподілу ресурсів та розвиток фінансових інститутів. Як слушно підкреслюється, зміна технологічного укладу об'єктивно зумовлює трансформаційні процеси в системі публічних фінансів та активізує роль держави у регулюванні економічних відносин [3].

Адаптація фінансової політики України до глобальних викликів є необхідною передумовою для забезпечення стійкого розвитку економіки, інтеграції у світовий фінансовий простір та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Для цього слід здійснити низку практичних кроків:

- удосконалити координацію між бюджетною, податковою, монетарною та борговою політиками;
- розширити інструментарій фінансового регулювання відповідно до стандартів ЄС;
- забезпечити прозорість фінансових операцій і підзвітність інституцій публічних фінансів;
- створити умови для розвитку фондового ринку, страхових компаній, пенсійних фондів і фінансових посередників;
- посилити аналітичну та прогнозну складову державного фінансового менеджменту.

Отже, ефективна фінансова політика має базуватися на системному підході до управління публічними фінансами, інтеграції у міжнародний економічний простір і впровадженні інноваційних інструментів регулювання. Її результатом повинно стати підвищення фінансової стійкості, зростання інвестиційної привабливості та забезпечення сталого економічного розвитку України у глобалізованому світі.

Список використаних джерел:

1. Малишко В. В., Буторін Д. В. Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки // Економічний простір. – 2022. – № 182. – С. 121–125.
2. Strilets V., Prokopenko O., Orlov V. Impact of Covid-19 on the budget security of the national economy: a forecast for Ukraine // Public and Municipal Finance. — 2020. — Vol. 9, Issue 1. — P. 1–10. DOI: 10.21511/pmf.09(1).2020.03.
3. Волкова О. Г. Фінансова політика розвинених країн: сучасні виклики // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2021. – Вип. 3 (149). – С. 42–46.

*Мельничук Єлизавета
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
Науковий керівник: д.е.н., професор Тетяна ШТЕРМА*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НАТИВНОЇ ТА КРОС-ПЛАТФОРМНОЇ РОЗРОБКИ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ

У сучасному цифровому світі мобільні застосунки стали невід’ємною частиною повсякденного життя. Вони використовуються для комунікації, навчання, банківських операцій, замовлення товарів, навігації та безлічі інших

цілей. Згідно з аналізом сучасних тенденцій у розробці мобільних додатків, у 2025 році кількість їхніх завантажень досягне 250 мільярдів на рік, а попит на крос-платформні рішення стрімко зростає через їхню економічну ефективність [5]. На тлі такого поширення особливо гостро постає питання: який підхід до розробки обрати — нативний чи крос-платформний?

Нативна розробка передбачає створення окремих додатків для кожної операційної системи з використанням мов, рекомендованих виробниками платформи: Kotlin або Java для Android, Swift для iOS. Такий підхід забезпечує максимальну продуктивність, повний доступ до апаратних можливостей пристрою (GPS, камера, сенсори) та найвищу стабільність. Однак він вимагає розробки двох незалежних версій продукту, що веде до подвоєння витрат часу, коштів і людських ресурсів.

Крос-платформна розробка, навпаки, дозволяє створювати єдину кодову базу, яка працює на кількох платформах одночасно. Найпопулярніші інструменти — React Native, Flutter та Ionic — активно використовуються компаніями завдяки швидкій розробці, зменшеним витратам та спрощеному супроводженню. Проте такий підхід не завжди забезпечує рівень продуктивності, порівняний з нативними рішеннями.

Дослідження, опубліковане у *Procedia Computer Science* (2020), показало, що додаток на основі React Native споживає на 6–8% більше енергії, ніж його нативний аналог на Android [1]. Це пов'язано з використанням додаткового шару абстракції (JavaScript-бридж), який збільшує навантаження на процесор і пам'ять.

Аналіз, проведений у роботі Krawczyk et al. (2022), підтверджує ці дані: час запуску нативного додатка на 0,8–1,2 секунди менший, а обробка великих масивів даних через API відбувається у 3–4 рази швидше [2]. Водночас автори зазначають, що при малих обсягах даних (до 10 об'єктів) різниця в продуктивності статистично незначна, що робить крос-платформні рішення цілком прийнятними для інформаційних, навчальних або веб-орієнтованих додатків.

Цікавим є й факт, що обсяг коду у крос-платформних проєктах на 30–40% менший, що спрощує підтримку, тестування та розширення функціоналу [3]. Крім того, сучасні фреймворки, такі як Ionic, дозволяють отримувати доступ до сенсорів (GPS, камера, акселерометр) через прості API, що раніше вважалося прерогативою лише нативної розробки [2].

Тим не менш, дослідження Malavolta et al. (2023) звертають увагу на обмежену сумісність плагінів та відсутність глибоких інструментів профілювання продуктивності у крос-платформних середовищах [4]. Це може ускладнювати діагностику складних помилок у проєктах із високими вимогами до надійності.

Основні завдання сучасного розробника мобільних застосунків:

1. Аналіз вимог проєкту — визначення цілей, аудиторії, функціоналу, бюджету та термінів.

2. Вибір технології — обґрунтований вибір між нативною та крос-

платформною розробкою на основі аналізу.

3. Оптимізація ресурсів — досягнення балансу між продуктивністю, енергоефективністю та вартістю розробки.

4. Тестування та покращення — збір даних про енергоспоживання, швидкість, стабільність та внесення вдосконалень.

Щоб прийняти обґрунтоване рішення, розробник повинен володіти не лише технічними навичками, а й такими якостями, як:

- Аналітичне мислення — здатність оцінювати компроміси між швидкістю та вартістю;

- Емпатія до кінцевого користувача — розуміння, що від продуктивності додатка залежить досвід користувача;

- Технічна грамотність — знання інструментів (Android Studio, Xcode, Flutter SDK) та методів профілювання;

- Гнучкість — готовність використовувати гібридні рішення (наприклад, крос-платформне ядро з нативними модулями).

Важливо розуміти, що вибір технології не є універсальним. Він має ґрунтуватися на конкретних вимогах проєкту:

- Для високонавантажених систем (фінансові додатки, ігри, медичні монітори) — нативна розробка забезпечує необхідну швидкість, надійність і енергоефективність.

- Для середніх та простих додатків (новини, каталоги, навчальні платформи, внутрішні корпоративні інструменти) — крос-платформна розробка є більш ефективним рішенням з точки зору економії часу та ресурсів.

- Таким чином, сучасний розробник повинен не просто володіти інструментами, а й уміти аналізувати специфіку завдання та обирати оптимальний підхід — саме це робить його професіоналом у сфері мобільних технологій.

Список використаних джерел:

1. Łukawski, D. et al. Energy consumption of React Native vs Android native // *Procedia Computer Science*. – 2020. – Vol. 176. – P. 3053–3062. – URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877050920317099>

2. Krawczyk, M. et al. Performance Comparison of Native and Hybrid Mobile Applications // *Energies*. – 2022. – Vol. 15, No. 13. – P. 4574. – URL: <https://www.mdpi.com/1996-1073/15/13/4574>

3. Riaz, U. A Comparative Study of Native and Cross-Platform Mobile Development // *University of Turku*. – 2022. – URL: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/192774/riaz_usama.pdf

4. Malavolta, I. et al. An Empirical Study on Performance Bugs in Cross-Platform Mobile Apps // *Proceedings of MOBILESoft 2023*. – IEEE/ACM, 2023. – URL: https://www.ivanomalavolta.com/files/papers/MOBILESoft_2023.pdf

5. Alshahrani, A. Mobile App Development Trends and Framework Evaluation // *Heritage*. – 2025. – Vol. 12, No. 2. – P. 45. – URL: <https://www.mdpi.com/2227-9709/12/2/45>

Яна РАДУКАН
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Олександр ВЕРБОВСЬКИЙ
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
Науковий керівник: д.е.н., професор Тетяна ШТЕРМА

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Професійна етика та доброчесність у сучасному суспільстві — це не просто слова, а реальні орієнтири, до яких має прагнути кожна людина і те, що дозволяє відрізнити освічену людину від людини, яка лише формально здобуває знання.

Доброчесність — це сукупність моральних принципів, що передбачають чесність, справедливість, відповідальність та повагу до інших. У контексті освіти доброчесність означає виконання навчальних завдань самостійно, без обману, плагіату чи маніпуляцій, а також дотримання правил і норм, що забезпечують чесний освітній процес. Саме академічна доброчесність є підґрунтям довіри до результатів навчання та репутації освітніх закладів [1].

Професійна етика та академічна доброчесність є важливою основою якісної вищої освіти. Дотримання принципів чесності, відповідальності та справедливості формує атмосферу довіри між викладачами і студентами. Викладачі, оцінюючи об'єктивно і дотримуючись етичних норм, задають правильний приклад для здобувачів освіти. Вони мають діяти професійно, неупереджено, з повагою ставитися до студентів та не допускати проявів корупції чи зловживання владою [3].

Студенти, працюючи самостійно, уникаючи плагіату та виконуючи завдання чесно, підтримують культуру відповідальності та професійного зростання. Саме здатність чесно здобувати знання робить майбутнього фахівця компетентним і здатним відповідально виконувати свої обов'язки в реальному житті [3].

З погляду звичайної людини доброчесність — це проста моральна норма: робити роботу чесно й не обманювати. Проте в освітньому середовищі вона набуває особливого значення, оскільки від неї залежить якість підготовки спеціалістів, рівень довіри до дипломів та загальний престиж навчального закладу.

Коли ці правила порушуються, страждає якість освіти, втрачається довіра та репутація закладу. Навіть незначні прояви нечесності можуть призвести до серйозних наслідків: зниження рівня знань, нерівних умов для студентів, корупційних ризиків та подриву авторитету університету [2].

Важливим елементом забезпечення академічної доброчесності є її законодавче закріплення. В Україні основні вимоги та принципи визначені в Законі України “Про освіту”, де у статті 42 подано офіційне визначення академічної доброчесності, види порушень та відповідальність за них. Саме цей

закон встановлює обов'язки та етичні стандарти для викладачів і здобувачів освіти, що створює правову основу чесного та прозорого освітнього процесу [4].

Саме тому етичні кодекси, просвітницькі заходи та система чітких правил відповідальності є необхідними для підтримання справедливості й порядку в університетському середовищі. Вони допомагають формувати культуру взаємної поваги, професійної етики та чесного підходу до навчання, що є основою якісної та ефективної освіти.

Список використаних джерел:

1. Міністерство освіти і науки України. Академічна доброчесність: основні принципи та рекомендації. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha_osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf
2. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). Матеріали та роз'яснення щодо академічної доброчесності. URL: <https://naqa.gov.ua/корисні-матеріали-щодо-академічної-д/>
3. Єдиний освітній портал. Академічна доброчесність залежить від усіх учасників освітнього процесу. URL: <https://eo.gov.ua/akademichna-dobrochesnist-zalezhyt-vid-usikh-uchasnykiv-osvitnoho-protsesu>
4. Закон України “Про освіту”. Стаття 42. Академічна доброчесність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

*Олександр ЯКИМИК
здобувач фахового коледжу
ПВНЗ «Буковинський університет»
Науковий керівник: Сергій ОСАДЧУК*

ВПЛИВ АВТОМАТИЗАЦІЇ НА РИНОК ПРАЦІ: ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Сьогодні автоматизація та штучний інтелект (ШІ) стають одними з ключових чинників трансформації ринку праці у світі та в Україні. Вони змінюють структуру зайнятості, характер професій і вимоги до компетенцій працівників, а також впливають на соціальні, економічні та політичні аспекти розвитку суспільства. До 2030 року понад 300 мільйонів робочих місць у світі можуть підпадати під вплив автоматизації, що становить близько 9% від загальної кількості зайнятих (World Economic Forum, 2020). Водночас впровадження ШІ очікується як фактор значного економічного зростання, який може додати від 13 до 19,9 трильйонів доларів до світового ВВП (PwC, 2017). Для України автоматизація та цифровізація є особливо актуальними у контексті війни, дефіциту кваліфікованих кадрів та структурних особливостей економіки. Відповідно, дослідження цього питання дозволяє визначити нові підходи до розвитку ринку праці, формування компетенцій майбутнього та державної політики у сфері працевлаштування.

Сучасний ринок праці, його структура та динаміка, а також процеси

трансформації зайнятості під впливом автоматизації та впровадження штучного інтелекту на глобальному та національному рівнях Системно дослідити виклики та перспективи автоматизації та впровадження ШІ для ринку праці в Україні та світі, визначити їхні економічні, соціальні та технологічні наслідки та розробити рекомендації щодо адаптації освітніх, кадрових та державних політик для забезпечення стійкого і конкурентоспроможного ринку праці. Визначити основні виклики та перспективи, які створює автоматизація для ринку праці, а також розробити рекомендації щодо адаптації працівників і стратегій розвитку підприємств у нових умовах.

Сьогодні автоматизація та штучний інтелект (ШІ) стають одними з головних чинників трансформації ринку праці у світі. Вони змінюють структуру зайнятості, характер професій і ставлять перед економікою та суспільством нові виклики. До 2030 року понад 300 мільйонів робочих місць можуть підпадати під вплив автоматизації, що складає приблизно 9% від загальної кількості зайнятих. Водночас очікується значне економічне зростання: завдяки впровадженню ШІ внесок у світовий ВВП може сягнути 13–19,9 трильйонів доларів [1].

Варто зазначити, що вплив автоматизації не однаковий для всіх країн. У розвинених економіках ризик автоматизації сягає близько 60%, тоді як у країнах з низьким рівнем доходу — лише 26%. Це пов'язано з тим, що у високотехнологічних країнах значно більше рутинних задач, які можуть виконувати машини. Найбільш під загрозою – професії, пов'язані з обробкою даних, бухгалтерією та адміністративною роботою [2]. Водночас автоматизація створює нові можливості: зростає попит на спеціалістів у технологічних, креативних та екологічних сферах, а також на професії, пов'язані з відновлюваною енергетикою та зеленою економікою.

Для України тема автоматизації є особливо актуальною. Війна, дефіцит кваліфікованих кадрів та структурні особливості економіки підсилюють потребу в нових підходах до ринку праці. Близько 65% роботодавців прогнозують поглиблення кадрової кризи, а 71% компаній вже відчують нестачу фахівців. Саме тому важливо розвивати програми перекваліфікації та підвищення кваліфікації працівників, впроваджувати нові освітні формати та підтримувати STEM-дисципліни [3].

Автоматизація також має значний соціальний вплив. Вона може збільшувати нерівність, особливо серед низькокваліфікованих працівників і молоді без досвіду. Є ризик структурного безробіття, підвищеного стресу та соціальної ізоляції. Окрім цього, впровадження ШІ супроводжується проблемами безпеки та конфіденційності даних, а також ризиком отримання упереджених чи неправильних результатів.

Водночас автоматизація відкриває нові можливості для професійного розвитку. Зростає потреба в AI-розробниках, аналітиках даних, спеціалістах з кібербезпеки та екологічному менеджменті. Дистанційна робота, фріланс та самозайнятість стають більш доступними, що створює гнучкіші форми зайнятості.

Для того, щоб Україна могла скористатися цими можливостями, необхідно

поєднувати зусилля держави, бізнесу та суспільства. Важливо реалізовувати державні стратегії розвитку ШІ, фінансово підтримувати стартапи та наукові дослідження, розвивати корпоративну культуру, впроваджувати соціальні програми для працівників та підтримувати інклюзивні ініціативи.

Отже, автоматизація та штучний інтелект мають двобічний вплив. З одного боку, вони створюють ризики для працівників і суспільства, з іншого – відкривають нові економічні можливості, формують нові професії та сприяють технологічному розвитку. Для України важливо не лише впроваджувати технології, але й розвивати людей, адаптувати освіту та кадрову політику, щоб ринок праці залишався стійким і конкурентоспроможним.

Список використаних джерел:

1. IDC: Artificial Intelligence Will Contribute \$19.9 Trillion to the Global Economy through 2030 and Drive 3.5% of Global GDP in 2030 [https://my.idc.com/getdoc.jsp?containerId=prUS52600524] 60+ Stats on AI Replacing Jobs (2025)[https://explodingtopics.com/blog/ai-replacing-jobs]
2. In the next 10 years, Ukraine will continue to suffer from a labor shortage[https://ubn.news/in-the-next-10-years-ukraine-will-continue-to-suffer-from-a-labor-shortage/]

Діана РОШКА
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
Іван МАНІЛІЧ
здобувач доктора філософії
ПВНЗ «Буковинський університет»
Науковий керівник: к.е.н. Кирило КРИЩЕНКО

ЕВОЛЮЦІЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙНА СТІЙКІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сучасний стан банківського сектору України є результатом складної трансформації: від вразливої моделі з великою кількістю нежиттєздатних інституцій до стабільної, технологічної системи, адаптованої до роботи в умовах безпрецедентних викликів. Цей шлях можна розділити на три ключові етапи:

1. Етап фундаментального реформування та стабілізації (2014-2019 рр.)

Цей період заклав основу сучасної архітектури фінансового ринку через впровадження жорстких регуляторних стандартів.

- «Велике очищення»: Рішуче виведення з ринку понад 90 неплатоспроможних банків дозволило оздоровити систему та забезпечити прозорість структури власності.

- Системна стабілізація: Перехід до інфляційного таргетування та націоналізація «ПриватБанку» у 2016 році стали критичними кроками для

запобігання системному колапсу. Це визначило сучасний ландшафт ринку, де домінуючу роль відіграє державний сектор.

2. Цифрова трансформація та адаптація до глобальних викликів (2020-2021рр.)

Пандемія COVID-19 виступила каталізатором технологічного розвитку, перетворивши банківські установи на цифрові екосистеми.

- Діджиталізація: Дистанційне обслуговування перетворилося з переваги на стандарт галузі.
- Фінансова стійкість: Завдяки впровадженню пруденційного нагляду, система зустріла початок повномасштабної агресії з історичними максимумами прибутковості, високим рівнем ліквідності та збалансованою структурою депозитів.

3. Функціонування в умовах воєнного стану та підтримка економіки (з 2022 р. по теперішній час)

Повномасштабна війна змінила парадигму діяльності банків, висунувши на перший план питання безперервності та фінансової підтримки держави.

- Інфраструктурна незламність: Створення мережі Power Banking дозволило забезпечити безперервність фінансових операцій навіть в умовах енергетичного терору.
- Трансформація доходів та кредитування: Відбулася зміна структури активів у бік безризикових інструментів (депозитні сертифікати НБУ, ОВДП). Ринкове кредитування значною мірою поступилося місцем державним програмам (зокрема «Доступні кредити 5-7-9%»), де ключову роль відіграють державні банки, забезпечуючи життєдіяльність реального сектору економіки.

Таблиця 1

Еволюційний шлях банківської системи України

Період	Назва етапу	Ключові структурні зміни	Роль АТ КБ «ПриватБанк»
2014–2017	«Велике очищення» (Clean-up)	Виведення з ринку понад 90 неплатоспроможних банків. Перехід до гнучкого курсоутворення.	Грудень 2016: Націоналізація банку. Перехід з приватного у державний сектор для порятунку системи.
2018–2019	Стабілізація та оздоровлення	Оздоровлення балансів, зниження інфляції, зростання споживчого кредитування. Формування дворівневої системи європейського зразка.	Трансформація внутрішніх процесів, зміна менеджменту на міжнародний, підготовка до приватизації.
2020–2021	Цифровий стрибок (COVID-адаптація)	Масова діджиталізація послуг. Зниження облікової ставки до історичного	Ліквідація відділень на користь Privat24. Банк стає абсолютним

<i>Період</i>	<i>Назва етапу</i>	<i>Ключові структурні зміни</i>	<i>Роль АТ КБ «ПриватБанк»</i>
		мінімуму (6%). Розвиток фінтех-екосистем.	лідером цифрового банкінгу в Україні.
2022–2024	<i>Воєнна адаптація (Resilience)</i>	Міграція даних у хмари, створення мережі Power Banking. Домінування держбанків. Зростання частки NPL (проблемних кредитів).	Виконує роль «фінансового тилу». Забезпечує виплати соцдопомоги, пенсій та безперебійність розрахунків у зонах ризику.
2025 по сьогодні	<i>Інституційна інтеграція та відновлення</i>	Гармонізація із законодавством ЄС. Висока прибутковість за рахунок депосертифікатів НБУ. Підготовка до роздержавлення.	Рекордні прибутки, сплата дивідендів державі, активна участь у програмах «ЄОселя» та «5-7-9%».

Джерело: складено автором

Станом на кінець 2025 року банківська система України демонструє високий рівень консолідації та адаптивності, що є результатом тривалої еволюції та інституційних реформ. Сучасний стан сектору визначається такими ключовими характеристиками:

1. Структурні параметри системи

- **Інституційна дворівневність:** Функціонування системи забезпечується чітким розподілом ролей між Національним банком України як мегарегулятором та понад 60 комерційними банками.
- **Концентрація капіталу:** Ринку притаманна висока щільність — понад 85% сукупних активів сконцентровано у десяти найбільших фінансових установ, що свідчить про домінування системно важливих банків.
- **Державний детермінізм:** Через націоналізацію стратегічних гравців («ПриватБанк», «Сенс Банк») держава закріпила статус ключового акціонера, контролюючи понад 53% активів та близько 60% вкладів приватних осіб. Це трансформувало ринковий ландшафт у модель із домінуючим державним сектором.

2. Вектори еволюційної трансформації

- **Від вільного ринку до державної стабільності:** Еволюційний перехід власності до рук держави став вимушеним, але дієвим кроком для збереження фінансового суверенітету. Це дозволило змінити парадигму розвитку: від агресивної конкуренції приватного капіталу до керованої стабільності.
- **Цифрова революція та лідерство:** За десятиліття система здійснила якісний стрибок від консервативного «паперового» банкінгу до статусу одного з глобальних лідерів діджиталізації. Зокрема, «ПриватБанк» трансформувався з

найбільшої приватної структури в головну технологічну платформу держави, забезпечивши Україні провідні позиції в Європі за рівнем проникнення мобільного банкінгу.

- Інституційна стійкість як результат реформ: Період 2022–2025 років довів, що жорсткі регуляторні заходи та стрес-тестування 2015–2016 років стали фундаментом виживання системи. Саме завдяки запасу міцності, закладеному попередніми реформами, банківський сектор уникнув колапсу в умовах повномасштабної війни та продовжує функціонувати в екстремальних режимах.

Отже, «Банківська система України трансформувалася у стійку «фінансову фортецю». Життєздатність системи в умовах війни була забезпечена трьома факторами:

1. Регуляторна база: результативність реформ НБУ попередніх років, що зміцнили капіталізацію банків.

2. Цифрова інфраструктура: швидкий перехід на хмарні сервіси для захисту критичної інформації та клієнтських даних.

3. Державний протекціонізм: довіра громадян до держбанків («ПриватБанк», «Ощадбанк»), що запобігла масовому відтоку депозитів».

Список використаних джерел:

1. Крищенко, К. Є., Гончарук, Я. М., Рошка, Д. І., & Русаль, А. І. (2025). Роль бізнес-аналітики у стратегічному менеджменті фінансових деривативів для хеджування ризиків. *Актуальні питання економічних наук*, (17). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17712949>

Роман ЮЗЬКО

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки*

Віталій КАТАРИНА

здобувач доктора філософії

ПВНЗ «Буковинський університет»

Науковий керівник: д.е.н., професор Валерій ЄВДОКИМЕНКО

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ, ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Комплексна оцінка фінансового стану суб'єкта господарювання передбачає використання ієрархічної системи індикаторів, що дозволяють об'єктивно визначити спроможність підприємства виконувати свої зобов'язання та підтримувати фінансову автономію в умовах динамічного ринкового середовища.

Ліквідність та платоспроможність як індикатори поточної надійності:

Під ліквідністю розуміють здатність активів трансформуватися у грошову форму без суттєвої втрати їхньої вартості для покриття термінових пасивів. У

свою чергу, платоспроможність виступає результируючим показником ліквідності, що підтверджує наявність у підприємства достатнього обсягу ліквідних засобів для вчасного здійснення всіх видів платежів.

Класифікація показників ліквідності:

- Коефіцієнт абсолютної ліквідності: характеризує частку короткострокових зобов'язань, що можуть бути погашені миттєво за рахунок найбільш ліквідних активів (грошових коштів та їх еквівалентів).
- Коефіцієнт швидкої ліквідності: визначає спроможність підприємства розрахуватися за боргами за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами, що є критично важливим фактором для підприємств комунальної сфери.
- Коефіцієнт поточної ліквідності: демонструє загальний ступінь покриття короткострокових пасивів усіма оборотними активами підприємства.

Фінансова стійкість як гарант стратегічного розвитку:

Фінансова стійкість є комплексним поняттям, що відображає стабільність функціонування підприємства у довгостроковому періоді. Вона базується на оптимальному співвідношенні між власними та залученими фінансовими ресурсами, що мінімізує ризик банкрутства.

Система показників фінансової стійкості:

- Коефіцієнт автономії: визначає ступінь незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та частку власного капіталу в загальній структурі балансу.
- Коефіцієнт фінансового левериджу (фінансового ризику): ілюструє співвідношення між позиковими коштами та власним капіталом, дозволяючи оцінити рівень фінансового навантаження.
- Коефіцієнт маневреності власного капіталу: характеризує частку власних коштів, що знаходяться у мобільній (грошовій) формі, забезпечуючи свободу операційного маневру.

Таблиця 1

Комплексна система фінансових індикаторів

Група показників	Назва показника	Фінансовий зміст
I. Ліквідність	Коефіцієнт поточної ліквідності	Спроможність покрити короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів.
	Чистий робочий капітал (NWC)	Сума коштів, яка залишається у розпорядженні після погашення боргів (має бути >0).
II. Стійкість	Коефіцієнт автономії	Міра фінансової незалежності від зовнішніх запозичень.
	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Рівень фінансового ризику та залежності від кредиторів.

<i>Група показників</i>	<i>Назва показника</i>	<i>Фінансовий зміст</i>
<i>III. Рентабельність</i>	Рентабельність продажів (ROS)	Ефективність ціноутворення та контролю витрат.
	Рентабельність активів (ROA)	Віддача від використання всього майна підприємства.
<i>IV. Активність</i>	Оборотність дебіторської заборгованості	Швидкість перетворення боргів споживачів у живі гроші (критично для ВКГ).

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Аналіз фінансової стійкості дає змогу ідентифікувати потенційний конфлікт економічних інтересів основних стейкхолдерів: у той час як управлінський персонал може розглядати залучення кредитних ресурсів як важіль для інтенсифікації розвитку та модернізації, зовнішні контрагенти — зокрема міжнародні фінансові організації (ЄБРР, Світовий банк) — орієнтуються на показники високої капітальної автономії та мінімізації фінансових ризиків.

Для стратегічного управління КП «Чернівціводоканал» діагностика стабільності фінансового стану є критичним інструментом оцінки його надійності. Вона дозволяє отримати об'єктивну відповідь на низку концептуальних питань:

- Ступінь управлінської суб'єктності: визначення реального рівня незалежності підприємства від зовнішнього бюджетного фінансування (субсидій та дотацій) у процесі прийняття стратегічних рішень.
- Вектор фінансової трансформації: моніторинг динаміки показників автономії протягом ретроспективного періоду для виявлення ознак зміцнення або втрати фінансової незалежності.
- Оптимальність ресурсної бази: оцінка відповідності структури капіталу потребам операційної діяльності, що є фундаментальною умовою безперебійного функціонування критичної інфраструктури міста.

Отже, системна оцінка стійкості дозволяє встановити спроможність комунального підприємства зберігати фінансову рівновагу в жорстких межах чинних тарифних обмежень, забезпечуючи життєдіяльність громади навіть за умов нестабільної ліквідності та обмеженого доступу до вільного капіталу.

Список використаних джерел:

1. Штерма, Т. В., Чорновол, А. О., & Юзько, Р. В. (2025). Інтеграція стратегічного менеджменту та бізнес-аналітики у формуванні конкурентних переваг учасників фондового ринку. *Актуальні проблеми сталого розвитку*, 2(8), 37-46. [https://doi.org/10.60022/2\(8\)-5S](https://doi.org/10.60022/2(8)-5S)

*Тетяна ШТЕРМА д.е.н., професор
ПВНЗ «Буковинський університет»
Андрій КРИЧУН
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки*

АРХІТЕКТОНІКА ТА БАЗИСНІ КОМПОНЕНТИ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасній парадигмі управління економічна результативність суб'єктів господарювання безпосередньо детермінується рівнем професійної підготовки персоналу та зваженістю кадрових стратегій. Становлення «економіки знань» висуває жорсткі вимоги до інтелектуалізації праці та вузькопрофільної спеціалізації, що перетворює трудовий потенціал на стратегічний актив, здатний генерувати додану вартість у довгостроковій перспективі.

Концептуальні підходи до трактування трудового потенціалу: Попри значну увагу науковців, категорія трудового потенціалу залишається об'єктом дискусій через багатогранність її внутрішньої структури. Аналіз фахових джерел дозволяє виділити такі методологічні підходи до дефініції трудового потенціалу:

- Ресурсний та функціональний: розглядають трудовий потенціал як сукупність наявних трудових ресурсів та їх здатність виконувати конкретні функції.
- Інтегративний: є найбільш вичерпним, оскільки трактує трудовий потенціал як динамічну систему, що об'єднує професійні, організаційні, мотиваційні та психофізіологічні характеристики колективу.

Структурна декомпозиція трудового потенціалу: Архітектоніка трудового потенціалу підприємства базується на синергії кількох груп компонентів:

- Професійно-кваліфікаційна група: охоплює освітній рівень, накопичений практичний досвід, фахову майстерність та систему внутрішніх спонукальних мотивів.
- Психофізіологічна група: визначає якісні межі працездатності через віково-статеву структуру, стан фізичного здоров'я та рівень емоційної стійкості (стресостійкості).
- Особистісно-креативна група: включає когнітивні здібності, лідерські якості, інноваційне мислення та відповідальність.
- Підприємницька група: синтезує здатність персоналу до реалізації інноваційних змін на основі наявних компетенцій.

Диференціація підготовки як чинник формування трудового потенціалу: Для збалансованого розвитку потенціалу необхідно розмежовувати загальну та спеціалізовану підготовку:

1. Загальна підготовка (універсальний капітал):
 - *Спрямованість*: здобуття базових фундаментальних знань (математична грамотність, критичне мислення, мовна компетенція).
 - *Ризики*: висока мобільність знань. Роботодавці мінімізують

інвестиції у цей вид підготовки через ризик переходу працівника до конкурентів («текучість мізків»).

2. Спеціалізована підготовка (специфічний капітал):

- *Спрямованість*: опанування унікальних технологій, корпоративних регламентів та програмних продуктів, що діють лише у межах конкретної компанії.

- *Ефект*: створення унікальних конкурентних переваг. Спеціалізовані навички мають низьку ринкову вартість поза межами підприємства, що природним чином стимулює лояльність персоналу та знижує плинність кадрів.

Отже, у системі відтворення трудового потенціалу загальна підготовка виступає фундаментом стратегічного інтелектуального капіталу, тоді як спеціалізована — забезпечує оперативну адаптивність та інституційну стійкість підприємства в умовах динамічних ринкових викликів

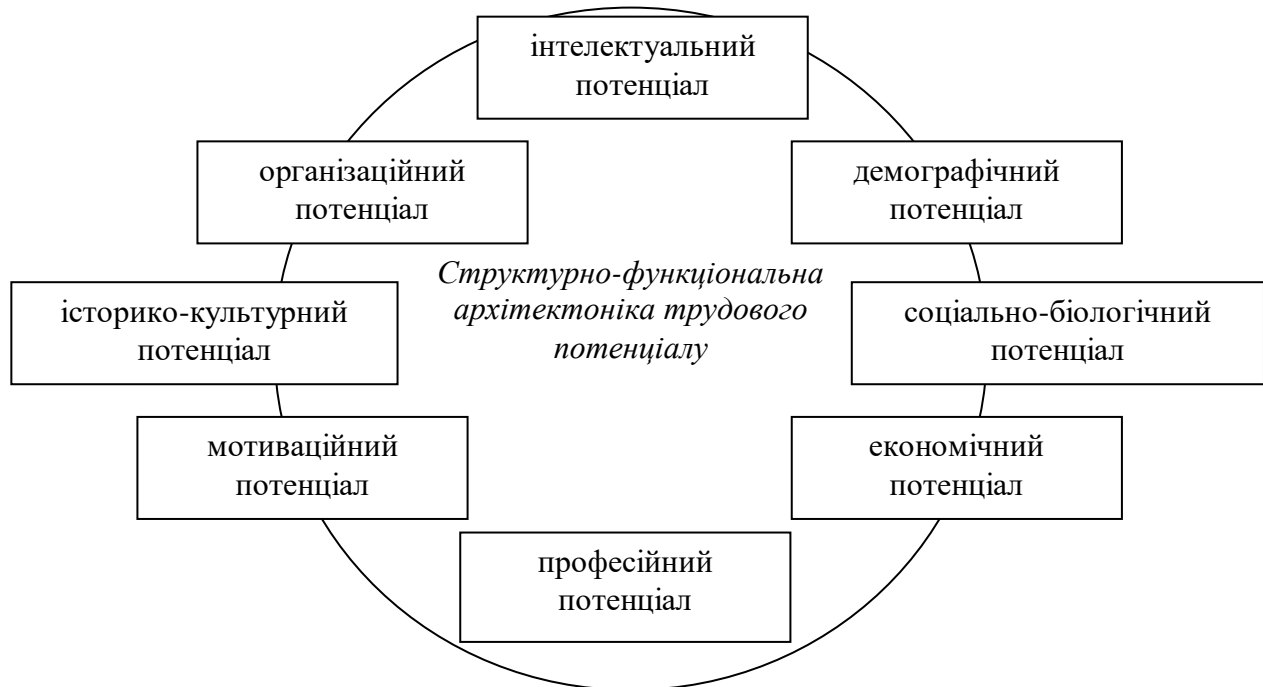


Рис.1. Структурно-функціональна архітектура трудового потенціалу підприємства

Джерело: складено авторами

Трудовий потенціал підприємства доцільно трактувати як динамічну інтегровану здатність колективу до якісної та кількісної трансформації наявних компетенцій у стратегічні результати діяльності, що забезпечує реалізацію цілей організації за умови оптимізації ресурсного забезпечення. У цій системі індивідуальний потенціал кожного працівника виступає базовим структурним елементом, синергія яких генерує сукупний ефект, що перевищує просту суму можливостей окремих виконавців. Слід зауважити, що пріоритетність структурних компонентів трудового потенціалу не є статичною — вона детермінується галузевими особливостями та вектором стратегічного розвитку

підприємства.

Відтак, формування траєкторії інноваційного поступу вимагає від суб'єктів господарювання залучення фахівців із високим рівнем фундаментальної (загальної) підготовки. Водночас, забезпечення операційної стійкості та збереження унікальних корпоративних інтелектуальних активів (ноу-хау) потребує безперервного інвестування у спеціалізоване навчання, що створює специфічний людський капітал, адаптований до конкретних технологічних і управлінських процесів компанії.

Список використаних джерел:

1. Штерма, Т., Скуляк, В., & Кричун, А. (2025). Методологія впровадження ESG-кількісних інвестицій у навчання на ринках капіталу в закладах вищої освіти. *Економіка та суспільство*, (79). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-98>

*Яна ГОНЧАРУК к. е. н., доцент,
Максим БУРА,
здобувач доктора філософії,
Володимир ЛЕЩУК,
здобувач доктора філософії,
Андрій УРБАНОВИЧ,
здобувач доктора філософії,
ПВНЗ «Буковинський університет»*

ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ КОМПАНІЯМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІ

В умовах глобалізації та швидких технологічних змін міжнародні компанії постають перед новими викликами, які диктують необхідність упровадження гнучких та інноваційних управлінських рішень. Традиційні моделі стратегічного управління, орієнтовані переважно на внутрішні ресурси та конкурентні переваги, дедалі частіше виявляються недостатніми для забезпечення стійкого розвитку та ефективної взаємодії зі стейкхолдерами. У цьому контексті особливого значення набуває екосистемний підхід, який передбачає комплексне управління взаємопов'язаними суб'єктами, процесами й ресурсами в межах корпоративної та міжкорпоративної екосистеми.

Інтеграція екосистемного підходу в стратегічне управління дає змогу міжнародним компаніям не лише підвищувати оперативну ефективність, а й створювати стійкі конкурентні переваги через кооперацію з партнерами, клієнтами та іншими учасниками ринку. Такий підхід сприяє оптимізації інноваційних процесів, розвитку цифрових платформ, активному залученню зовнішніх знань та технологій, а також підвищенню гнучкості організаційних структур у швидкозмінному бізнес-середовищі.

Зважаючи на важливість стратегічного управління для забезпечення глобальної конкурентоспроможності, дослідження інтеграції екосистемного підходу в діяльність міжнародних компаній є актуальним і допомагає визначити основні механізми формування ефективних бізнес-екосистем, здатних підтримувати інноваційний розвиток і довгострокову стабільність на глобальному ринку.

Сучасне бізнес-середовище, що характеризується значною нестабільністю ринку, швидким технологічним прогресом і постійною трансформацією споживчих потреб, потребує впровадження гнучкіших і комплексних моделей стратегічного управління [2, с. 2]. Традиційні підходи, засновані на довгостроковому плануванні та фіксованих цілях, вже не здатні забезпечити необхідну динамічність і швидку адаптацію до змін. Натомість пріоритетними стають адаптивні моделі стратегічного управління, що враховують невизначеність зовнішнього середовища, потребу в оперативному реагуванні та здатність компаній не лише пристосовуватися, а й проактивно створювати власні конкурентні переваги. Екосистемний підхід є важливим інструментом для міжнародних компаній, які прагнуть досягати стійкого розвитку та посилювати конкурентоспроможність [1, с. 4].

Термін «екосистема» в бізнес-управлінні означає комплекс взаємопов'язаних елементів, що функціонують як єдине ціле. Його основоположником вважають Дж. Мура, який визначив бізнес-екосистему «як систему взаємозв'язків між усіма бізнесами та іншими агентами ділового середовища» [11]. Бізнес-екосистема – це динамічна й високоадаптивна система взаємопов'язаних бізнес-елементів, об'єднаних спільними цілями та єдиним середовищем, які формують і реалізують ціннісні пропозиції в умовах одночасної кооперації й конкуренції [4, с. 5].

Єдиної універсальної моделі бізнес-екосистеми досі не існує. У науковій літературі виокремлюють низку її принципових особливостей. Зокрема, це:

- відкритість для великих і малих організацій, а також окремих індивідів, які завдяки спільним зусиллям здатні створювати, масштабувати та підтримувати ринки, що виходять за межі можливостей будь-якого окремого учасника. Така різноманітність забезпечує стійкість і життєздатність усієї системи [9, с. 60];

- спільне створення цінності як форма взаємодії, що складно координується адміністративними методами «згори донизу», проте сучасні цифрові технології та інструменти комунікації забезпечують нову динаміку й відкривають можливості для розвитку екосистем;

- об'єднання учасників спільними інтересами, цілями та цінностями, що мотивує їх колективно підтримувати й розвивати екосистему як спільне надбання. Це забезпечує баланс взаємних внесків і вигод, сприяючи підвищенню стійкості та довговічності системи [5, с. 3].

Сучасні бізнес-екосистеми є складними багатокомпонентними структурами, що поєднують різних учасників і ресурси для створення спільної цінності та охоплюють:

- ринки (об'єднують велику кількість виробників і потенційних споживачів. Наприклад, Amazon у сфері торгівлі, Airbnb у сфері гостинності);
- ІТ-системи (інтегрують компоненти та програмні рішення від кількох постачальників на єдиній платформі);
- пропозиції-комплекси продуктів, які поєднують елементи від різних виробників (наприклад, системи «розумного дому»);
- пропозиції-комплекси послуг, що поєднують рішення різних постачальників (зокрема, платіжні системи або цифрові рішення для «розумного» землеробства) [12].

У бізнес-контексті екосистема формується навколо центральної компанії (ядра) та об'єднує основних учасників: компанію-організатора, партнерів і постачальників, клієнтів, регуляторні й соціальні інститути, цифрові платформи та технології. Класифікація ролей партнерів у бізнес-екосистемах відрізняється в науковій літературі та практиці міжнародних компаній. Найчастіше виокремлюють такі ролі:

1. Оркестрант (організатор, центральна компанія), що організовує постачання товарів/послуг іншим учасникам, встановлює правила функціонування та управління бізнес-екосистемою. Основні завдання оркестранта:

- розробка ціннісної пропозиції;
- залучення та утримання учасників;
- координація взаємодії;
- масштабування та розвиток екосистеми [13].

2. Постачальники – забезпечують товари чи послуги, необхідні для створення ціннісної пропозиції. Вони можуть обслуговувати всю екосистему (наприклад, хмарні чи платіжні рішення) або окремих учасників, проте зазвичай не мають прямого контакту з кінцевими споживачами.

3. Доповнювачі (комплементори) – підвищують цінність основної пропозиції, надаючи додаткові продукти чи послуги. Вони можуть мати власний контакт із клієнтами та розширювати спектр екосистемних пропозицій, стимулюючи інновації.

Більшість компаній прагнуть стати оркестрантами власних бізнес-екосистем. Проте це вдається не всім, оскільки така роль вимагає:

- контролю над критичними ресурсами;
- центральної позиції в мережі екосистеми;
- довіри партнерів (сприйняття як партнера, а не загрози);
- отримання найбільшої вигоди від екосистеми;
- наявності ресурсів і мотивації для інвестицій у розвиток [4, с. 5].

Водночас роль учасника екосистеми для окремої компанії іноді може бути навіть привабливішою та ефективнішою.

Екосистемна стратегія надає компаніям значні переваги, зокрема доступ до ресурсів, можливість розширення ринків та прискорення інноваційних процесів. Завдяки взаємодії з іншими учасниками екосистеми компанії можуть підвищувати довіру споживачів, зміцнювати репутацію та ефективніше

адаптуватися до змін середовища. Водночас упровадження екосистемного підходу супроводжується викликами та ризиками

Основними етапами реалізації екосистемного підходу в стратегічному управлінні є:

I. Переосмислення бізнес-моделі. Першим і найважливішим кроком є відмова від традиційної лінійної моделі «постачальник – виробник – споживач». Компаніям необхідно усвідомити себе головною ланкою в мережі, де цінність створюється завдяки взаємодії та синергії з іншими учасниками. Це передбачає не лише співпрацю, а й готовність до спільних інвестицій, обміну ризиками й розподілу прибутків.

II. Визначення та залучення партнерів. Успішна екосистема залежить від її учасників. Компаніям необхідно ретельно проаналізувати ринок, щоб ідентифікувати потенційних партнерів, які можуть доповнити їхні компетенції, розширити охоплення та запропонувати унікальні можливості. Це можуть бути технологічні стартапи, університети, дослідницькі інститути, логістичні компанії чи навіть недержавні організації, що працюють у сфері сталого розвитку.

III. Розробка спільної ціннісної пропозиції. Цінність в екосистемі створюється колективно. З огляду на це, стратегія має бути зосереджена не лише на власному продукті чи послугі, а й на тому, як компанія допомагає партнерам досягти успіху. Наприклад, Amazon надає продавцям доступ до великої аудиторії та логістичної інфраструктури, що дає їм можливість зосередитися на своїх основних продуктах.

IV. Створення гнучкої та відкритої платформи. Для ефективної взаємодії екосистемам потрібна централізована платформа або набір інструментів, що полегшують співпрацю. Це може бути технологічна платформа, як-от App Store або AWS, або ж м'якша інфраструктура, що забезпечує обмін даними, знаннями й ресурсами між учасниками. Така платформа має бути відкритою та гарантувати високий рівень безпеки й прозорості.

V. Розвиток культури співпраці. Останній, але не менш важливий крок – це формування внутрішньої культури, яка заохочує співпрацю, довіру й взаємодію із зовнішніми партнерами. Традиційна корпоративна культура, заснована на жорсткій ієрархії та внутрішній конкуренції, може перешкоджати ефективній реалізації екосистемного підходу.

Отже, інтеграція екосистемного підходу вимагає трансформації від концепції компанії як ізольованого гравця до розуміння її як динамічного елемента ширшої мережі. Це не просто зміна бізнес-моделі, а й переосмислення ролі компанії в сучасному світі, що дає їй змогу створювати стійку конкурентну перевагу та довгострокову цінність.

Дослідження показало, що екосистемний підхід допомагає компаніям ефективно поєднувати внутрішні ресурси та зовнішні можливості, залучати партнерів та клієнтів до спільного створення цінності. Участь у бізнес-екосистемах сприяє масштабуванню інновацій, оптимізації витрат та прискоренню адаптації до змін ринкових умов. Використання цифрових

платформ і технологій, зокрема штучного інтелекту та хмарних рішень, підвищує ефективність взаємодії учасників та забезпечує мережеві ефекти. Важливою перевагою є інтеграція принципів сталого розвитку та ESG-підходів у стратегічне управління, що зміцнює довіру інвесторів і суспільства. Досвід компаній Apple та Amazon засвідчує, що екосистемна стратегія сприяє створенню довгострокової конкурентної переваги та формуванню нових ринків.

Водночас ефективне впровадження екосистемного підходу потребує стратегічного бачення, здатності координувати взаємодію численних учасників і постійного оновлення ціннісної пропозиції відповідно до змін ринкового та технологічного середовища. Таким чином, результати підкреслюють важливість екосистемного підходу як важливого інструменту стратегічного управління міжнародними компаніями в сучасному динамічному глобальному середовищі.

Подальші наукові дослідження можуть зосереджуватися на розробці методик оцінювання ефективності екосистемних стратегій та вивченні механізмів їхньої інтеграції в міжнародне бізнес-середовище.

Список використаних джерел:

1. Старов О. Еволюція методологічних підходів до стратегічного управління від класичних концепцій до адаптивних моделей. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-98>
2. Вовк В., Дорошенко В. Формування системи стратегічного управління підприємством в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-68>
3. Лемешко М. Сутність та особливості формування екосистем бізнесу в новій економіці. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-49>
4. Левковець О. Екосистемна стратегія бізнесу: реалії конкуренції цифрової доби. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-111>
5. Циганенко О., Зубко К., Самусь Г. Формування екосистеми компанії як основи підвищення стійкості бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-65>
6. Нагара М. Б. Архітектура та детермінанти підприємницької екосистеми. *Ефективна економіка*. 2023. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_2_41 (дата звернення: 20.08.2025).
7. Горбань С., Біленко О. Бізнес-екосистеми в Україні: стан та перспективи розвитку. *Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми*. 2025. № 4. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.15>
8. Дубницький В. І., Мішустіна Т. С., Овчаренко О. В., Науменко, Н. Ю. Особливості розвитку бізнес-екосистеми в умовах цифрової трансформації економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. №3(73). С. 61–70. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2023-3\(73\)-61-70](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2023-3(73)-61-70)
9. Квятко Т. М. Особливості формування бізнес-екосистем в сучасних умовах. *Економічний вісник університету*. 2023. № 57. С. 57–62. URL: <https://ue-bulletin.com.ua/web/uploads/pdf/University%20Economic%20Bulletin,%20Vol%20>

[18,%20No%202-57-62,%202023.pdf](#) (дата звернення: 24.08.2025).

10. Колтун В. С., Замазєєва Г. В. Розвиток екосистем підтримки малого та середнього бізнесу в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2022. № 32. С. 76–81. URL: <https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/32-2022/15.pdf> (дата звернення: 24.08.2025).

11. Moore J. F. Predators and prey: A new ecology of competition. *Harvard Business Review*. 1999. Vol. 71. №3. P. 75–86. URL: https://www.researchgate.net/publication/13172133_Predators_and_Prey_A_New_Ecology_of_Competition (date of access: 22.08.2025).

12. Störk U. Die Ära der Business-Ökosysteme hat begonnen. *Tagesspiegel Background: website*. 2022. URL: <https://background.tagesspiegel.de/verkehr-und-smart-mobility/briefing/die-aera-der-business-oekosysteme-hat-begonnen> (date of access: 24.08.2025).

13. Pidun U., Reeves M., Schüssler M. Do you need a business ecosystem? *BCG: website*. 2024. URL: <https://www.bcg.com/publications/2019/do-you-need-business-ecosystem> ((date of access: 23.08.2025).

14. Jacobides M. G. How to compete when industries digitize and collide: An ecosystem development framework. *California Management Review*. 2022. Vol. 64. №3. P. 99–123. DOI: <https://doi.org/10.1177/00081256221083352>

15. App Store in the U.S. facilitated over \$400 billion in developer billings and sales in 2024. *Apple: website*. 2025. URL: <https://www.apple.com/newsroom/2025/05/app-store-in-the-us-facilitated-406-billion-usd-in-developer-billings-and-sales-in-2024/> (date of access: 24.08.2025).

Евеліна ЧАПУК

**здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
Науковий керівник: д.е.н., професор Алла ЧОРНОВОЛ**

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СТРУКТУРА, ІНСТИТУТИ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Фінансова система є основою функціонування національної економіки, адже через неї відбувається формування, розподіл і використання фінансових ресурсів [1, с. 15]. Вона охоплює державні фінанси, фінанси бізнесу, домогосподарств, міжнародні фінанси, а також ключові інститути – банки, страхові компанії та фондовий ринок. У сучасних умовах, коли Україна переживає серйозні економічні виклики, ефективність фінансової системи має особливе значення [4, с. 88]. Саме вона забезпечує стабільність держави, розвиток бізнесу, фінансову безпеку населення та залучення міжнародної підтримки.

Елементи фінансової системи:

- Державні фінанси – формуються через податки, бюджет, соціальні програми [2, с. 42].

- Фінанси бізнесу – охоплюють прибутки, витрати, інвестиції та кредитні операції підприємств.

- Фінанси домогосподарств – це сімейні бюджети, доходи, заощадження, споживання.

- Міжнародні фінанси – рух капіталу між країнами, зовнішні кредити, валютні угоди [3, с. 27].

Основні функції:

- розподіл доходів та ресурсів;

- контроль за використанням коштів;

- вплив на економічні процеси через податки й грошово-кредитну політику;

- забезпечення стабільності в державі [1, с. 19].

В Україні фінанси працюють в умовах серйозних викликів – війна, високі бюджетні витрати, значна залежність від зовнішніх запозичень та допомоги міжнародних партнерів [4, с. 88].

Банки – це «кровоносна система» економіки, адже саме через них відбувається рух грошей [2, с. 61].

Склад банківської системи:

- Національний банк України (НБУ) – контролює грошовий обіг, регулює інфляцію, встановлює облікову ставку.

- Комерційні банки – приймають депозити, надають кредити, проводять платежі, здійснюють інвестиційну діяльність [3, с. 74].

Функції банків:

- кредитування бізнесу та населення;

- посередництво у розрахунках і платежах;

- накопичення та залучення заощаджень;

- валютні й інвестиційні операції.

Значення банків: вони забезпечують доступ до коштів, підтримують фінансову стабільність, створюють умови для розвитку бізнесу.

Сучасні тренди:

- активний розвиток мобільних банківських додатків;

- поява віртуальних банків без відділень;

- використання блокчейну та криптовалют у міжнародних розрахунках.

Страхування – це «подушка безпеки» економіки та суспільства. Воно працює за принципом: усі роблять внески у спільний фонд, з якого компенсуються збитки тим, у кого стався страховий випадок [1, с. 33].

Функції:

- ризикова – покриває збитки від неочікуваних подій;

- накопичувальна – формує довгострокові заощадження (пенсійні та інвестиційні програми);

- превентивна – стимулює заходи, що зменшують ймовірність ризику.

Види страхування:

- обов'язкове (наприклад, автострахування);
- добровільне (медичне, туристичне, страхування життя й майна).

Роль у суспільстві: страхування гарантує фінансову стійкість людей та компаній, підтримує бізнес у кризові моменти, а також акумулює значні кошти, які можуть інвестуватися в економіку [2, с. 71].

Тенденції: розвиток електронних страхових полісів, розширення медичного та військового страхування, цифровізація сервісів.

Фондовий ринок – це місце, де капітал переходить від тих, хто має гроші, до тих, хто їх потребує. Він є ключовим механізмом інвестування та зростання економіки [1, с.46].

Інструменти ринку:

- акції – дають право власності на частку компанії та прибуток;
- облігації – боргові зобов'язання з фіксованим доходом;
- деривативи – угоди на майбутні фінансові операції.

Функції ринку:

- залучення коштів для розвитку бізнесу та держави;
- забезпечення ліквідності активів;
- перерозподіл ресурсів між різними секторами.

Учасники: емітенти (держава, компанії), інвестори (громадяни, підприємства), фінансові посередники (біржі, брокери, інвесткомпанії).

Сучасні тенденції: стрімкий розвиток онлайн-трейдингу, інтеграція українського фондового ринку у європейський, зростання ролі криптовалют та токенизованих активів [4, с. 99].

Фінансова система України є багаторівневою структурою, що поєднує різні інститути – державні фінанси, банківський сектор, страхування та фондовий ринок. Її роль полягає не лише в акумулюванні й розподілі коштів, а й у забезпеченні економічної стабільності, інвестиційної привабливості та соціальної захищеності населення. Сучасні тенденції – цифровізація банківських і страхових послуг, розвиток онлайн-трейдингу, інтеграція у світовий фінансовий простір – визначають напрямки подальшої трансформації системи. Для України фінансова система сьогодні є не тільки базовим елементом економіки, а й інструментом її відновлення та зміцнення позицій на міжнародному рівні [1, с. 51].

Список використаних джерел:

1. Василик О.Д. Теорія фінансів. – Київ: Ніка-Центр, 2020. – 368 с.
2. Міністерство фінансів України. Бюджетна політика та статистика. – Київ, 2023. – <https://mof.gov.ua>
3. Національний банк України. Фінансова стабільність та банківський сектор. – Київ, 2024. – <https://bank.gov.ua>
4. Шумило М.І. Страхування. – Київ: КНЕУ, 2020. – 220 с.
5. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку України. Аналітичний огляд ринку. – Київ, 2023. – <https://www.nssmc.gov.ua>

Евеліна ЧАПУК
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
Науковий керівник: д.е.н., професор Алла ЧОРНОВОЛ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Фінансовий ринок України є невід'ємною частиною економічної системи держави та відіграє важливу роль у забезпеченні економічного зростання. Він забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів між суб'єктами економіки, створює можливості для інвестицій, кредитування та залучення капіталу. В умовах глобалізації та інтеграції України до світової економіки фінансовий ринок зазнає постійних змін, що пов'язані з цифровізацією, розвитком фондового та валютного ринків, а також із реформами регуляторних органів.

Фінансовий ринок - це сукупність економічних відносин щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, що забезпечують ефективний перерозподіл капіталу між учасниками економічного процесу. Основні сегменти фінансового ринку України включають: грошовий, кредитний, валютний та фондовий ринки.



Грошовий ринок - це ринок короткострокових фінансових інструментів, який забезпечує покриття тимчасових потреб у коштах держави, банків та підприємств. На цьому ринку обертаються облігації внутрішньої позики, депозитні сертифікати, міжбанківські кредити. Його розвиток забезпечує стабільність грошових потоків та фінансову ліквідність економіки.

Кредитний ринок - цей ринок охоплює довгострокові фінансові позики та боргові зобов'язання. Він включає банки, кредитні спілки та інші фінансові установи, які надають кредити фізичним та юридичним особам. Кредитний

ринок є основою фінансування інвестиційних проектів та розвитку підприємництва.

Валютний ринок забезпечує операції з обміну національної валюти на іноземну, а також регулювання валютного курсу. Його розвиток сприяє міжнародній торгівлі, залученню інвестицій та стабілізації фінансової системи.

Фондовий ринок включає обіг цінних паперів, акцій, облігацій та похідних фінансових інструментів. Він забезпечує можливість залучення додаткового капіталу для підприємств та держави, формує ринкову оцінку компаній та сприяє розвитку інвестиційної культури.

Особливу увагу слід приділити ролі регуляторних органів у розвитку фінансового ринку. Національний банк України, Міністерство фінансів та інші контролюючі органи забезпечують стабільність фінансової системи, захист прав інвесторів та прозорість фінансових операцій. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності та практик корпоративного управління дозволяє українським компаніям бути конкурентоспроможними на міжнародному рівні.

Таким чином, сучасний фінансовий ринок України має високий потенціал розвитку. Його модернізація, цифровізація та інтеграція у світову економіку створюють умови для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, розвитку бізнесу та забезпечення стабільності економіки в цілому. Проте існуючі виклики, зокрема політична нестабільність, війна та інфляційні процеси, потребують системного підходу до реформування та розвитку фінансової сфери.

Сучасний фінансовий ринок України характеризується кількома ключовими тенденціями: впровадження онлайн-банкінгу, мобільних додатків, електронних платежів та фінтех-платформ спрощує доступ до фінансових послуг, знижує витрати на обслуговування та прискорює обіг коштів. В останні роки спостерігається збільшення кількості первинних публічних розміщень (ІРО), активізація торгів на біржах та зростання обсягу інвестицій в українські компанії. Це сприяє підвищенню капіталізації ринку та залученню внутрішніх та іноземних інвесторів.

Україна активно працює над залученням іноземних інвестицій, укладенням міжнародних фінансових угод та участю у глобальних економічних процесах. Це створює додаткові можливості для розвитку фондового та валютного ринків, а також зміцнює позиції гривні на світовому ринку.

Національний банк України та інші органи фінансового регулювання впроваджують нові стандарти прозорості, надійності та безпеки фінансових операцій. Це сприяє стабільності ринку та захисту прав інвесторів.

Фінансовий ринок України стикається з низкою проблем:

- ✓ Військові дії та політична нестабільність знижують довіру інвесторів та створюють ризики для розвитку фінансової системи.
- ✓ Недостатній рівень фінансової грамотності населення обмежує ефективне використання фінансових інструментів та послуг.
- ✓ Інфляційні процеси та коливання валютного курсу впливають на стабільність фінансових потоків.

- ✓ Потреба у модернізації банківської та фондової інфраструктури, впровадження інноваційних технологій.
Серед перспектив розвитку виділяють:
 - Подальшу діджиталізацію фінансових послуг та впровадження блокчейн-технологій.
 - Залучення іноземних інвестицій для розвитку підприємств та державних проєктів.
 - Розвиток фінансової інфраструктури, удосконалення біржових механізмів та кредитних систем.
 - Підвищення фінансової обізнаності населення через освітні програми та інформаційні кампанії.

Фінансовий ринок України є ключовим елементом економічної системи, що забезпечує ефективний перерозподіл капіталу, підтримку інвестицій та стабільність фінансової системи. Сучасні тенденції розвитку ринку спрямовані на діджиталізацію, інтеграцію з міжнародними ринками та підвищення прозорості фінансових операцій. Попри існуючі виклики, ринок має значний потенціал для розвитку та зміцнення економічної стабільності держави.

Список використаних джерел:

1. Нечипоренко А. В., Чуднівцев А. Б. Фінансовий ринок в Україні: тенденції розвитку. elibrary.kubg.edu.ua
2. Татарин Н. С., Половко Д. О. Фінансовий ринок України: аналіз сучасного стану, проблеми та перспективи. galicianvisnyk.tntu.edu.ua
3. Кириленко О. П. Місцеві фінанси. dspace.wunu.edu.ua
4. Ватаманюк-Зелінська У. З., Штундер І. М., Гаврилюк С. О. Тенденції формування та виконання місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. inneco.org
5. Кужда Т., Луциків І., Галушак О. Дослідження стану виконання місцевих бюджетів України в період воєнного часу. galicianvisnyk.tntu.edu.ua

*Алла ЧОРНОВОЛ д.е.н., професор
ПВНЗ «Буковинський університет»*

*Максим НЄЖНИК
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Факультету інформаційних технологій та економіки*

РОЛЬ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

Місцеві фінанси є невід’ємною складовою фінансової системи держави, що забезпечує фінансову самостійність органів місцевого самоврядування та створює умови для соціально-економічного розвитку територій. В умовах децентралізації та війни місцеві фінанси набули особливого значення, оскільки саме вони визначають можливості громад у сфері надання послуг, відновлення інфраструктури та підвищення якості життя населення.

Сутність місцевих фінансів полягає у формуванні, розподілі та використанні грошових ресурсів місцевих органів влади з метою задоволення потреб територіальних громад. Основними складовими місцевих фінансів є місцеві бюджети, фінанси комунальних підприємств, позабюджетні фонди та місцеві запозичення. Їх ефективне використання сприяє реалізації соціальних програм, розвитку житлово-комунальної сфери, освіти, медицини та культури [1].

Починаючи з 2015 року, в Україні триває реформа децентралізації, одним із ключових аспектів якої є фінансова децентралізація. Вона передбачає розширення повноважень місцевих органів влади у сфері управління бюджетними ресурсами та зміцнення їхньої доходної бази. Результатом стало суттєве зростання надходжень до місцевих бюджетів, зокрема завдяки передачі частини податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), єдиного податку, акцизів та екологічного податку на місцевий рівень. Це дозволило громадам більш самостійно планувати видатки й реалізовувати місцеві програми розвитку.

Одним із ключових показників ефективності системи місцевих фінансів є спроможність територіальних громад. Вона визначається рівнем власних доходів бюджету, які громада може мобілізувати без значної залежності від міжбюджетних трансфертів. В Україні зберігається значна диференціація між громадами за рівнем фінансової спроможності. Великі міста, такі як Київ, Львів чи Дніпро, мають достатню податкову базу, тоді як сільські громади часто потребують додаткової державної підтримки через обмежені можливості формування доходів [2].

Міжбюджетні відносини є важливим механізмом забезпечення збалансованого розвитку регіонів. Через систему дотацій, субвенцій і реверсних платежів держава вирівнює фінансові можливості територій. Особливу роль відіграє базова дотація, що надається громадам із низьким рівнем податкової спроможності. Однак ефективність цієї системи часто обмежується недосконалістю формульного розподілу коштів і відсутністю стимулів до нарощення власних доходів.

Серед сучасних тенденцій розвитку місцевих фінансів варто відзначити зростання ролі місцевих запозичень. У мирний час міста активно використовували інструменти муніципальних облігацій для фінансування інфраструктурних проектів. Після початку повномасштабної війни ці можливості були тимчасово обмежені, однак у перспективі відновлення країни саме муніципальні позики можуть стати важливим джерелом інвестицій у відбудову доріг, шкіл, лікарень і систем водопостачання [3].

Особливу увагу слід приділити фінансовій прозорості органів місцевого самоврядування. Впровадження електронних систем «Відкритий бюджет» і публічних звітів підвищує рівень довіри громадян до місцевої влади. Прозорість бюджетного процесу сприяє залученню громадськості до прийняття рішень і формує культуру відповідальності за використання публічних коштів.

Важливим чинником розвитку місцевих фінансів є підвищення ефективності видатків. У сучасних умовах громади мають орієнтуватися не лише

на обсяг витрачених ресурсів, а й на досягнення конкретних результатів. Це передбачає впровадження програмно-цільового методу бюджетування, коли кошти спрямовуються на досягнення вимірюваних соціально-економічних результатів. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність використання фінансових ресурсів і зменшити нераціональні витрати.

В умовах воєнного стану місцеві фінанси виконують ще одну важливу функцію підтримку обороноздатності держави та забезпечення життєдіяльності населення. Частина коштів місцевих бюджетів спрямовується на облаштування укриттів, допомогу військовим, переселенцям та відновлення критичної інфраструктури. Водночас громади стикаються з необхідністю оптимізації видатків, скорочення адміністративних витрат і пошуку додаткових джерел доходів [4].

У перспективі післявоєнного відновлення України місцеві фінанси відіграватимуть вирішальну роль у реалізації державної політики регіонального розвитку. Їх ефективність залежатиме від здатності місцевих органів влади залучати інвестиції, управляти майном громади, розвивати партнерство з бізнесом і міжнародними донорами. Поступова євроінтеграція відкриває нові можливості для фінансування проєктів сталого розвитку за рахунок грантів і фондів ЄС.

На основі проведеного аналізу фінансова децентралізація в Україні має свої переваги та недоліки.

Переваги полягають в тому, що:

- місцеві бюджети отримали: фінансову самостійність, а об'єднані територіальні громади право на прямі міжбюджетні відносини;
- збільшено кількість податків і визначено їх процент, який залишиться на місцях і не зараховується до загальнодержавного бюджету;
- запроваджено нові види трансфертів зокрема це базова дотація, субвенції: освітня, медична та реверсна дотація.
- місцеві органи влади, крім казначейських рахунків, мають можливість розміщувати свої власні надходження в установах банків;
- органи місцевого самоврядування під власні гарантії можуть брати запозичення від міжнародних фінансових організацій які можна направляти на розвиток соціальної інфраструктури.

До недоліків можна віднести:

- необхідно кардинально реформувати побудову бюджетної системи, яка має відповідати новим вимогам і завданням;
- в кінці минулого року не усі громади отримали майно, розрахунки були зроблені не зовсім правильно, тому виникла ситуація, що навіть бездотаційні (реверсні) громади, мають проблеми із дохідною частиною і не в змозі покрити видаткову частину дохідною, що створює проблеми з фінансування бюджетної сфери;
- відсутність достатніх джерел фінансування на державному і регіональному рівнях приводить до неефективного управління місцевими фінансами;

- недосконалі взаємовідносини між державним і місцевими бюджетами, які проявляються у тому що в Україні ОТГ, в певній мірі, залежать від політики врегулювання міжбюджетних відносин, яка поступово повинна переходити від забезпечення бюджетними ресурсами ОТГ до бюджетного регулювання;

- в Україні відсутні органи адміністративного нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування на рівні державних органів влади [5].

Отже, місцеві фінанси є не лише інструментом фінансового забезпечення функцій органів самоврядування, а й важливим чинником сталого розвитку територій. Посилення фінансової автономії громад, підвищення прозорості бюджетного процесу, впровадження сучасних інструментів управління та розвиток партнерства з приватним сектором стануть запорукою зміцнення місцевого самоврядування та сталого соціально-економічного розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov/rada.gov.ua/>
2. Власюк Н. І. Місцеві фінанси: навч. посіб. / Н. І. Власюк. – Львів: В-во ЛТЕУ, 2020. – 260 с
3. Волкова В. В., Волкова Н. І. Місцеві фінанси. Навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 105 с.
4. Chornovol A. Public finance management system in modern conditions / Alla Chornovol, Julia Tabenska, Tetiana Tomniuk, Liudmyla Prostebi // Investment Management and Financial Innovations. 17 (4). 2020. pp. 402-410.
5. Chornovol A. Innovative financial management strategy in the context of amalgamation of territorial communities of Ukraine / Alla Chornovol, Yuliya Voytsekhovska, Volodymyr Sarychev, Tetiana Chysnevych, Maryna Goncharenko // Journal of Eastern European and Central Asian Research. 9(6). 2022. pp. 914-926.

Максим НЕЖНИК
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
ПВНЗ «Буковинський університет»
Науковий керівник: д.е.н., професор Алла ЧОРНОВОЛ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Сучасна економіка не може існувати без грошей та фінансових ресурсів. Фінансовий ринок є дуже важливим для всіх економічних процесів, що відбуваються сьогодні в світі. Він є ключовим елементом сучасної економіки. Фінансовий ринок є невід’ємною частиною економічного зростання, оскільки всі суб’єкти взаємодіють один з одним, і від якості та ефективності цієї взаємодії залежить майбутній розвиток. Чим краще та легше відбувається ця взаємодія, тим ефективнішою є робота фінансового ринку.

Головним завданням фінансового ринку є урівноваження попиту та пропозиції на фінансові активи. Чим краще це урівноваження, тим краще всім суб'єктам фінансового ринку. Вони можуть використовувати фінансовий ринок для різноманітних цілей: залучення коштів, примноження власних коштів, збереження коштів, отримання певних фінансових послуг тощо. І фінансовий ринок має успішно задовольняти всі ці потреби [1,2].

Першочерговим завданням фінансового ринку є залучення та перетворення тимчасово вільних фінансових активів у фінансові активи. Відбувається перерозподіл фінансових ресурсів. Це допомагає бажаним отримати необхідні фінансові ресурси з метою задоволення власних потреб. Це або залучення коштів з метою подальшого розвитку, створення доданої вартості, або ж бажання використати кошти на задоволення споживчих потреб.

Фінансовий ринок України, попри складну економічну ситуацію та воєнні виклики, демонструє поступову адаптацію до нових умов. Його розвиток сьогодні визначається поєднанням процесів стабілізації, цифровізації, зміцнення регуляторних інститутів та інтеграції з європейським фінансовим простором. Водночас залишаються певні системні проблеми, що стримують ефективність його функціонування, зокрема низький рівень довіри, обмежена ліквідність фондового ринку та недостатня участь приватного сектору у фінансуванні економіки.

Фінансовий ринок складається з ряду суб'єктів, які є невід'ємними учасниками роботи фінансового ринку. При чому, всі ці суб'єкти завжди задіяні у роботі фінансового ринку та забезпечують його ефективну роботу. Необхідно зрозуміти їх роль на ринку, їх важливість та зацікавленість у фінансовому ринку, а також переваги для них внаслідок ефективної роботи фінансового ринку.

Першим та надзвичайно важливим суб'єктом фінансового ринку є держава. Перш за все державний апарат створює правила, що регулюють, обмежують або сприяють діяльності фінансового ринку. Окрім цього, державні органи можуть бути активними учасниками цього фінансового ринку. Це і Національний банк, Міністерство фінансів, державні банки тощо. При розвиненому фінансовому ринку економіка залучає більше коштів та інвестицій, поживляється економічна діяльність, що потенційно збільшує податкові надходження до бюджету [3].

Другим важливим суб'єктом є приватний бізнес, тобто учасники реального сектора економіки. Вони можуть випускати власні цінні папери або ж купувати цінні папери інших компаній, можуть залучати кошти або ж бути позичальниками в банківських установах тощо.

Третім суб'єктом фінансового ринку є домашні господарства, або ж просто фізичні особи. В розвинених країнах домашні господарства є важливим учасником фінансових відносин. За допомоги великої кількості фізичних осіб можна залучати фінансові ресурси, оскільки об'єднується значна кількість дрібного капіталу. В розвинених фондових ринках кошти домашніх господарств живлять економіку, оскільки ці фізичні особи виступають інвесторами національної економіки.

Останнім важливим суб'єктом фінансового ринку виступають фінансові інститути або фінансові посередники. Фінансові інститути – це суб'єкти фінансових відносин, що забезпечують взаємодію всіх інших фінансових суб'єктів, займаються переміщенням фінансових активів від одних осіб до інших, від інвесторів до емітентів, від власників до позичальників. Це державні та приватні комерційні банки, різноманітні фінансові та інвестиційні компанії, біржі, пенсійні банки тощо. Метою їх діяльності є здійснення різноманітних фінансових операцій з фінансовими інструментами [4].

Серед найпомітніших тенденцій — підвищення ролі фінансових технологій. У 2024–2025 роках спостерігається активне впровадження цифрових платформ, мобільних додатків і небанківських фінансових сервісів. Такі компанії, як monobank, izibank, sportbank та інші, створюють конкурентне середовище для традиційних банків, сприяючи зниженню вартості фінансових послуг і підвищенню їх доступності. Важливим кроком є розвиток електронної ідентифікації (BankID, Дія.Підпис), що забезпечує спрощений доступ до фінансових продуктів і зменшує бюрократичні бар'єри.

Ринок страхування поступово набуває стабільності. Зростає попит на автостраховання, медичні та майнові поліси, особливо серед корпоративних клієнтів. Водночас сектор потребує подальшої капіталізації та впровадження міжнародних стандартів звітності (IFRS 17). Для України перспективним є розвиток агростраховання, що може стати важливим механізмом мінімізації ризиків у сільському господарстві.

На валютному ринку спостерігається тенденція до поступової лібералізації, зокрема в частині зняття обмежень на валютні операції для бізнесу. Після стабілізації макроекономічної ситуації НБУ поступово переходить до режиму керованої гнучкості курсу гривні. Збільшення міжнародних резервів та фінансова допомога від міжнародних партнерів зміцнюють стійкість грошово-кредитної політики. Однак ризики девальваційного тиску залишаються через високі обсяги бюджетних видатків і залежність від зовнішніх запозичень.

Важливою складовою розвитку фінансового ринку є інтеграція з європейським фінансовим простором. Україна активно адаптує своє законодавство до норм ЄС у межах Угоди про асоціацію. Зокрема, впроваджуються директиви MiFID II (щодо ринків фінансових інструментів) та PSD2 (щодо платіжних послуг). Це відкриває можливості для участі українських компаній у європейських фінансових процесах і залучення іноземних інвестицій. Перспективним є створення спільних біржових майданчиків та інтегрованих систем клірингу й розрахунків.

Фінансова інклюзія стає одним із головних напрямів державної політики. Збільшується кількість громадян, які мають доступ до базових фінансових послуг, банківських рахунків і цифрових платежів. Водночас значна частина населення сільських регіонів усе ще залишається поза межами активного фінансового обігу. Для вирішення цієї проблеми уряд і Національний банк підтримують розвиток агентських мереж, мобільних банківських офісів та освітніх програм із фінансової грамотності [5].

У контексті воєнного часу фінансовий ринок також виконує соціально-економічну функцію. Через механізми військових облігацій, спеціальних інвестиційних фондів та державних програм підтримки малого бізнесу забезпечується фінансування потреб оборони й відновлення економіки. Банки активно беруть участь у програмах кредитування бізнесу під державні гарантії («5-7-9%»), що сприяє збереженню робочих місць і розвитку підприємництва.

Підсумовуючи, можна відзначити, що фінансовий ринок України перебуває у фазі структурного оновлення. Його подальший розвиток залежить від макроекономічної стабільності, ефективної монетарної політики, залучення інвестицій та довіри населення. За умови продовження реформ, розвитку фінтеху й посилення міжнародної співпраці, фінансовий ринок може стати базою для сталого економічного зростання та інтеграції України до світової фінансової системи.

Список використаних джерел:

1. Клименко В. В. Фінансовий ринок: навчальний посібник. Київ: ЦНЛ, 2019. 358с.
2. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / укл. О.В. Третьякова, В.М. Харабара., Р.І. Грешко., за ред. Третьякової О. В. Чернівці, 2022. 140 с.
3. Фінансовий ринок : навч. посіб. / Н. В. Трусова та ін. ; Тавр. держ. агротехнол. ун-т ім. Дмитра Моторного. Мелітополь : Вид. будинок ММД, 2021. 235 с.
4. Крупка І. М. Теоретико-методологічні засади та особливості функціонування фінансового ринку України : монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 823 с.
5. Chornovol A. Public finance management system in modern conditions / Alla Chornovol, Julia Tabenska, Tetiana Tomniuk, Liudmyla Prostebi // Investment Management and Financial Innovations. 17 (4). 2020. pp. 402-410.

*Каріна УРСУЛЯК
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
Науковий керівник: д.е.н., професор Алла ЧОРНОВОЛ*

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Банківська діяльність - ключовий елемент фінансової системи, що забезпечує рух грошових потоків, перерозподіл капіталу та стабільність грошово-кредитного обігу. До основних операцій банків відносяться кредитування, депозити, розрахунки, інвестиційні та валютні операції [1].

Завдання банків полягає в ефективному забезпеченні обігу фінансових ресурсів, розвиток економіки та отримання прибутку. Особливість: банки працюють здебільшого не за рахунок власних коштів, а за рахунок ресурсів

клієнтів підвищені вимоги до ліквідності, надійності та контролю з боку держави [2].

Особливістю банківської діяльності є те, що банки працюють здебільшого не за рахунок власних коштів, а за рахунок ресурсів клієнтів підвищені вимоги до ліквідності, надійності та контролю з боку держави [3].

Сучасні банки виходять за межі традиційних функцій, займаючись інвестиційною, валютною, консультаційною діяльністю [4].

Основні риси банківської діяльності проявляються у наступному: посередництво між вкладниками та позичальниками; формування та управління ресурсною базою; підтримка стабільності грошового обігу та платіжної системи; поєднання прибутковості з фінансовою стійкістю та ліквідністю.

Отже, банківська діяльність є ключовим елементом фінансової системи, забезпечує рух коштів і стабільність економіки, а також впливає на темпи її зростання.

Функції банків визначають їхню роль у економіці, забезпечуючи стабільність обігу, розвиток господарства та перерозподіл капіталу.

До ключових функцій банків належать:

➤ Акумуляційна - збір тимчасово вільних коштів населення, підприємств і держави у вигляді депозитів, вкладів, облігацій [2].

➤ Кредитна - надання кредитів фізичним та юридичним особам, стимулювання економічного розвитку [3].

➤ Розрахунково-платіжна - проведення готівкових і безготівкових платежів, обслуговування платіжних систем [4].

➤ Інвестиційна - вкладення у цінні папери, проекти, розвиток фондового ринку [5].

➤ Регулятивна - інструмент державної грошово-кредитної політики (резерви, ставки, валютне регулювання) [6].

➤ Посередницька - з'єднання вкладників із позичальниками, забезпечення руху капіталу [7].

➤ Інноваційна - впровадження нових фінансових продуктів та технологій (інтернет-банкінг, мобільні додатки, електронні платежі) [7].

Отже, функції банків формують основу економічного зростання. Вони дозволяють банкам одночасно виконувати посередницьку, кредитну та інвестиційну роль, забезпечуючи стабільність грошового обігу та розвиток фінансового ринку.

Банківські операції - це практичні дії банків із залучення та розміщення коштів, а також надання фінансових послуг клієнтам. Вони класифікуються на такі групи:

Активні – операції з розміщення коштів для отримання доходу:

✓ кредитування підприємств і населення (споживче, іпотечне, інвестиційне);

✓ інвестиційні операції (цінні папери, акції, облігації, проекти);

✓ валютні операції на фінансових ринках.

Активні операції забезпечують банку основне джерело прибутку [2;3].

Пасивні – формування ресурсної бази:

- ✓ депозити (строкові, до запитання, ощадні);
- ✓ випуск банківських облігацій, залучення міжбанківських кредитів.

Ці операції створюють основу для проведення активних операцій [4;5].

Комісійні – послуги клієнтам, не пов'язані з кредитами: обслуговування рахунків і проведення платежів;

- ✓ відкриття й ведення рахунків, перекази;
- ✓ гарантії, поручительства, консультаційні послуги;
- ✓ брокерська та довірча діяльність.

Комісійні операції дають банку стабільний дохід без значних ризиків. [6;7].

Операції на власний рахунок – використання власного капіталу банку:

- ✓ купівля-продаж цінних паперів і валют;
- ✓ фінансування інновацій, відкриття філій, розвиток інфраструктури.

Операції на власний рахунок дозволяє банку зміцнювати позиції на ринку.

Інноваційні – операції з використанням сучасних технологій:

- ✓ мобільні платежі, інтернет-банкінг, електронні гаманці;
- ✓ онлайн-кредитування, дистанційне управління рахунками;
- ✓ автоматизовані інвестиційні платформи.

Ці інноваційні операції роблять банківські послуги доступнішими та зручнішими. [4;5].

Отже, види банківських операцій забезпечують стабільність фінансової системи, ефективний розподіл ресурсів та економічний розвиток.

Банківська система забезпечує функціонування грошово-кредитних відносин та підтримує економічну стабільність, розвиток виробництва і акумулювання фінансових ресурсів. По-перше, перетворює заощадження населення і бізнесу на кредити для розвитку бізнесу та інвестицій [2].

По-друге, виконує стабілізаційну роль через грошово-кредитну політику (ставки, резерви, операції на ринку) [3].

По-третє, забезпечує безперервність господарських процесів через платежі, інкасацію, обіг цінних паперів та валютні операції [4].

По-четверте, сприяє інтеграції економіки у світовий фінансовий простір [5].

Отже, банківська система є фундаментом економічної стабільності та розвитку, забезпечуючи ефективний рух капіталу та інтеграцію у світову фінансову систему.

Регулювання банків спрямоване на стабільність фінансової системи, захист вкладників і мінімізацію ризиків [1]

Основні механізми регулювання включають:

1) Ліцензування та контроль – банки працюють лише за ліцензією, державні органи перевіряють дотримання норм [2].

2) Монетарна політика – контроль грошової маси через облікову ставку, резерви, операції на відкритому ринку [3].

3) Нормативи ліквідності та капіталу – гарантують фінансову стійкість банків [4].

4) Захист прав вкладників і інвесторів – страхування депозитів і прозорість інформації [5].

5) Регулювання інновацій – контроль за цифровими послугами і кібербезпека [6].

6) Міжнародні стандарти та співпраця – дотримання Basel III, FATCA і кращих практик [7].

Отже, регулювання банківської діяльності забезпечує фінансову стабільність, захист клієнтів і розвиток інновацій, що гарантує довіру до банківської системи.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко, О.І. Банківська система України: теорія та практика. – Київ: КНЕУ, 2018. – 320 с.

2. Козак, П.М. Банківська діяльність: основи та сучасні підходи. – Львів: Видавництво ЛНУ, 2017. – 280 с.

3. Національний банк України. Закон України «Про банки і банківську діяльність». – Київ, 2020.

4. Шевчук, В.В. Фінанси та кредит: навчальний посібник. – Харків: ХНЕУ, 2019. – 350 с.

5. Дмитренко, І.С. Регулювання банківської діяльності та сучасні тенденції розвитку. – Київ: Фінанси і право, 2021. – 200 с.

Каріна УРСУЛЯК

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Факультет інформаційних технологій та економіки
Науковий керівник: д.е.н., професор Алла ЧОРНОВОЛ*

ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

В сучасному економічному контексті України, порядок створення та реєстрація комерційних банків в Україні регулюється законодавством і нормативно-правовими актами, основним органом контролю є Національний банк України (НБУ) [1].

Засновниками можуть бути українські та іноземні фізичні та юридичні особи, за винятком осіб із обмеженнями щодо підприємницької діяльності або судимістю [2].

Процедура включає подання до НБУ комплекту документів: заяви про реєстрацію, установчих документів, економічного обґрунтування діяльності, бухгалтерських балансів засновників, аудиторських висновків, відомостей про керівництво, підтвердження оплати реєстрації, звіт про підписку на акції, довідку про приміщення та висновки територіального управління НБУ [2,4].

Термін розгляду документів - до одного місяця, а у випадку затримки без поважних причин НБУ сплачує штраф засновникам. Після прийняття рішення банк отримує свідоцтво про реєстрацію і набуває статусу юридичної особи, після чого може розпочати діяльність [2].

Отже, створення та реєстрація комерційного банку в Україні передбачає дотримання законодавчих вимог і контролю НБУ, який забезпечує легітимність та готовність банку до функціонування.

Комерційні банки надають різноманітні фінансові послуги підприємствам та населенню, а ефективність їхньої діяльності та адаптація до ринкових змін визначають конкурентоспроможність [5,6].

Організаційна структура банку формується на принципах:

- ✓ підпорядкування стратегії розвитку;
- ✓ чіткого розмежування функціональної компетенції;
- ✓ урахування можливостей розвитку мережі та сегментів ринку;
- ✓ встановлення кваліфікаційних вимог до персоналу.

У сучасній практиці банки використовують змішаний підхід до структури, поєднуючи функціональний та сервісний принципи для оптимального використання ресурсів.

Статут банку визначає структуру та систему управління, включаючи органи: загальні збори учасників, спостережну раду, правління (раду директорів), ревізійну комісію та внутрішній аудит. Загальні збори вирішують ключові питання: визначення напрямів діяльності, зміни статуту та капіталу, призначення керівництва, затвердження річних результатів і розподіл прибутку [6,7].

Отже, організаційна структура та система управління банку забезпечують ефективне виконання його функцій, адаптацію до ринкових умов і підтримку конкурентоспроможності.

Ліцензування є ключовим елементом розвитку банківської системи, що забезпечує її надійність, стабільність і захист інтересів вкладників та кредиторів [5,7]. Комерційний банк набуває права на банківську діяльність лише після отримання ліцензії та внесення інформації до Державного реєстру банків. Здійснення діяльності без ліцензії заборонене та тягне відповідальність.

Процедура ліцензування регламентується законодавством України («Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України», «Про державну реєстрацію юридичних осіб», «Про ліцензування видів господарської діяльності») та включає кілька стадій:

1. Порушення ліцензійної процедури – подання клопотання банком до НБУ.
2. Розгляд справи та прийняття рішення – перевірка законності, державної реєстрації, матеріально-технічної бази, складу правління, внутрішніх положень, стратегії та операційного обсягу банку.
3. Виконання рішення – отримання письмового повідомлення про видачу або відмову у видачі ліцензії; у разі відмови зазначаються причини.
4. Оскарження рішення (факультативно) – банк може оскаржити рішення НБУ [5,7].

Банківська ліцензія видається голові правління або уповноваженій особі, оформляється на спеціальному бланку НБУ, підписується заступником Голови НБУ та засвідчується гербовою печаткою. Вона набирає чинності з моменту прийняття рішення НБУ і не підлягає передачі третім особам [7].

Отже, ліцензування є обов'язковим етапом для комерційних банків, гарантує законність діяльності, стабільність банківської системи та довіру до неї.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко, О.І. Банківська система України: теорія та практика. – Київ: КНЕУ, 2018. – 320 с.
2. Козак, П.М. Банківська діяльність: основи та сучасні підходи. – Львів: Видавництво ЛНУ, 2017. – 280 с.
3. Національний банк України. Закон України «Про банки і банківську діяльність». – Київ, 2020.
4. Дмитренко, І.С. Регулювання банківської діяльності та сучасні тенденції розвитку. – Київ: Фінанси і право, 2021. – 200 с.
5. Шевчук, В.В. Фінанси та кредит: навчальний посібник. – Харків: ХНЕУ, 2019. – 350 с.
6. Сидоренко, Л.П. Організаційна структура банків і система управління. – Київ: Фінанси України, 2020. – 240 с.
7. Положення НБУ «Про затвердження Положення про ліцензування банків», Національний банк України, 2021.

Роман ДУДНИК
здобувач доктора філософії
ПВНЗ «Буковинський університет»
Науковий керівник: д.е.н., професор Тетяна ШТЕРМА

КІБЕРБЕЗПЕКА У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ

Кібербезпека у фінансовому секторі перетворилася з допоміжної ІТ-функції на стратегічну основу виживання бізнесу. У світі, де збитки від кіберзлочинності, за прогнозами, сягнуть 20 трлн дол., фінансові установи впроваджують найбільш передові технології захисту.

Ось ключові тренди та виклики, які визначають цей напрямок сьогодні:

1. Штучний інтелект: Зброя та Щит

ШІ став центральним елементом як атак, так і захисту.

- *Атаки нового покоління:* Зловмисники використовують генеративний ШІ для створення ідеальних фішингових повідомлень та Deepfake (підробка голосу або обличчя) для обходу біометричної аутентифікації.

- *Автономний захист:* Банки впроваджують "агентний ШІ", який у реальному часі аналізує мільярди транзакцій. Він помічає аномалії (наприклад, нетиповий час операції або зміну пристрою) і блокує їх до того, як кошти будуть списані.

2. Концепція Zero Trust (Нульова довіра)

Традиційний підхід «периметра» (захистити вхід у мережу) більше не працює.

- *Принцип:* «Нікому не довіряй, завжди перевіряй». Кожен запит на доступ до даних, навіть від топ-менеджера всередині офісу, проходить багаторівневу перевірку.

- *Мікросегментація:* Мережа банку розбивається на дрібні ізольовані ділянки. Якщо хакер зламає один відділ, він не зможе автоматично отримати доступ до всієї бази даних.

3. Регуляторна стійкість (DORA та НБУ)

Державні регулятори посилюють вимоги до цифрової стійкості:

- *DORA (EU):* Новий стандарт ЄС, який зобов'язує фінустанови не лише захищатися, а й доводити свою здатність швидко відновлюватися після атак.

- *Вимоги НБУ:* В Україні у 2026 році впроваджено жорсткі графіки перевірок інформаційної безпеки та кіберзахисту для системно важливих банків.

4. Квантова загроза та Постквантова криптографія

Хоча потужні квантові комп'ютери ще не стали масовими, банки вже готуються до «Дня Q» (коли квантовий комп'ютер зможе зламати сучасні методи шифрування).

- *Рішення:* Впровадження алгоритмів, стійких до квантових обчислень, щоб захистити дані, які зберігаються сьогодні, від розшифрування у майбутньому.

Таблиця 1

Порівняння загроз та рішень

Загроза	Технологічне рішення	Ефект
Deepfake-шахрайство	Поведінкова біометрія	Аналіз стилю натискання клавіш та рухів миші клієнта
Злам паролів	Passwordless (Passkeys)	Використання апаратних ключів та біометрії замість паролів
Атаки на ланцюги поставок	Аудит сторонніх провайдерів	Постійний моніторинг безпеки хмарних сервісів та вендорів

Джерело: складено автором

Отже, кібербезпека у фінансовому секторі трансформувалася з технічного завдання в основу операційної стійкості, де головним вектором розвитку є інтеграція штучного інтелекту для превентивного виявлення загроз та перехід до архітектури «нульової довіри». В умовах зростання складності атак, зокрема з використанням дипфейків та підготовки до квантового стрибка, фінансові установи змушені зміщувати акцент з пасивного захисту периметра на динамічне управління ризиками та автоматизоване реагування на інциденти. Таким чином,

успішне поєднання інноваційних технологій шифрування, суворого комплаєнсу та підвищення цифрової грамотності користувачів є єдиним дієвим механізмом забезпечення стабільності глобальної фінансової системи в умовах перманентних кіберзагроз.

Список використаних джерел:

1.Фінансові технології : навчальний посібник / В. В. Корнеєв, О. І. Береславська, А. І. Гулей та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. В. Корнеєва. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2024. – 244 с. <https://dpu.edu.ua/images/Documents/NAUKA/Naukova%20biblioteka/Navcalno-metodicna%20literatura/F/Finansovi%20tehnologii.pdf>

2.Європейський Регламент про цифрову операційну стійкість фінансового сектору (DORA) : Регламент (ЄС) 2022/2554 від 14 грудня 2022 року <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2554/oj/eng>

ЗМІСТ		
Б. Нетяга Е. Почтар	Синергія фінансових та немонетарних інструментів мотивації як чинник підвищення ефективності трудового потенціалу.....	11
А. Жук	Гроші і кредит у цифровій економіці: теоретичні засади, інфраструктурні зміни та регуляторні пріоритети.....	13
К. Скрипник	Фінансовий контроль як інструмент підвищення фінансової стійкості підприємства.....	18
В. Гавалешко С. Осадчук	Система автоматизації освітнього процесу на базі веб-технологій. Об'єкт дослідження: Веб-платформа "VITA-edu".....	21
М. Гавалешко	Виклики та перспективи кібербезпеки в умовах розвитку цифрових технологій.....	23
К. Скрипник	Використання штучного інтелекту у фінансовому аналізі.....	25
А. Полянек В. Маниліч І. Маниліч	Цифровізація та прозорі механізми залучення ресурсів.....	28
А. Горбатюк В. Сучу	Аналіз фінансових результатів підприємств: зарубіжний досвід.....	30
А. Крецька А. Мельничук	Особисті фінанси: як формувати фінансову грамотність з молодого віку	32
І. Жук Д. Урсул	Адаптація фінансової політики держави до глобальних викликів: системний підхід до управління публічними фінансами.....	34
Є. Мельничук	Порівняльний аналіз нативної та крос-платформної розробки мобільних застосунків.....	36
Я. Радукан О. Вербовський	Професійна етика та доброчесність викладачів та здобувачів вищої освіти.....	39
О. Якимик	Вплив автоматизації на ринок праці: виклики, перспективи та розвиток України.....	42
Д. Рошка І. Маниліч	Еволюція та трансформаційна стійкість банківської системи України.....	40
Р. Юзько В. Катарина	Методологічні засади діагностики фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства.....	45
Т. Штерма А. Кричун	Архітектоніка та базисні компоненти трудового потенціалу підприємства	48
Я. Гончарук М. Бура В. Лещук А. Урбанович	Інтеграція екосистемного підходу до стратегічного управління міжнародними компаніями в умовах глобалізації.....	50

Е. Чапук	Фінансова система України: структура, інститути та сучасні тенденції.....	55
Е. Чапук	Сучасні тенденції розвитку фінансового ринку України.....	58
А.Чорновол М. Нежник	Роль місцевих фінансів у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад України.....	60
М. Нежник	Сучасні тенденції розвитку фінансового ринку України.....	63
К. Урсуляк	Діяльність банківських установ в сучасних умовах	66
К. Урсуляк	Теоретично-методологічні та законодавчо-нормативні аспекти розвитку комерційних банків в Україні.....	69
Р.Дудник	Кібербезпека у фінансовому секторі.....	71

